

MITEN KIRJASTOISTA TEHDÄÄN KANSANVALLAN FOORUMEITA?

Keinoja kirjastoille demokratian
edistämiseen

Anni Ojajärvi ja Marianne Tenhula

Jukka Vahti



© Sitra 2021

Sitran selvityksiä 188

MITEN KIRJASTOISTA TEHDÄÄN KANSANVALLAN FOORUMEITA?

Kirjoittajat:

Anni Ojajärvi ja Marianne Tenhula, Solita
Jukka Vahti

Sitran työryhmä hankkeessa: Nelli Auriola, Elina
Eerola, Liisa Hyssälä, Petri Tuomi-Nikula ja
Jukka Vahti.

Kuvat ja graafinen ilme: Topias Dean

Taitto: PunaMusta Oy

ISBN 978-952-347-228-0 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 1796-7112 (PDF) www.sitra.fi

SITRAN SELVITYKSIÄ -sarjassa julkaistaan
Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

Sisällys

Esipuhe	2
Tiivistelmä	3
Sammanfattning	4
Summary	5
1. Johdanto: Miksi ja miten kirjastoista tulee kansanvallan foorumeita?	6
Tulevaisuuden kirjasto rakentuu verkostoille sekä luo oppimisen ja osallisuuden kokemuksia	8
2. Kirjastojen keinoja demokratian edistämiseen	13
2.1. Toteuta yhteistyökumppaneiden kanssa	15
Vaikuttamisvalmennukset	15
Keskustelutilaisuudet valitun teeman ympärillä	17
Vaalipaneelit halutulle kohderyhmälle	19
Miten EU vaikuttaa meihin?	21
Luovat vaikuttamisen menetelmät	24
2.2. Tee kirjaston omin voimin	26
Pieni poliittinen lukuhaaste	26
Pehmoleluvaalit	28
3. Vinkkejä ja onnistumisen avaimia kirjastoille	30
3.1. Mistä lähteä liikkeelle?	31
3.2. Luo puitteet ja raamit yhteistyölle	32
3.3. Madalla kynnystä osallistua	33
3.4. Tuo näkyväksi	33
3.5. Varaudu yllättäviin tilanteisiin	34
3.6. Aina ei tarvitse onnistua!	34
4. Loppusanat: Näillä eväillä ideoita ja intoa kirjastojen demokratia-työhön	35

Esipuhe

Eduskunnan puhemiehistö esitti loppuvuodesta 2017 toiveen, jonka mukaan kirjastojen roolia vahvistettaisiin poliitikkojen ja kansalaisten tapaamispaikkoina. Sittenkin tämän tyyppisistä tilaisuuksista on saatu hyviä kokemuksia muun muassa vuonna 2019 hallituksen kirjastokiertueella, missä esiteltiin hallitusohjelmaa. Sitran Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hankkeessa haluttiin kokeilla, miten kirjastopalveluiden yhteyteen voitaisiin rakentaa pysyvä ja jatkuvasti kehittyvä, fyysinen ja virtuaalinen kohtaamispaikka, jossa yhdistyisivät paikallinen, alueellinen, kansallinen ja EU-taso.

Kokeiluhankekokonaisuus sopi myös vastikään uudistetun kirjastolain henkeen. Kokeiluilla haluttiin testata erilaisia vuorovaikutuksen muotoja ja parantaa kansalaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Kokeilujen avulla etsittiin toimivia muotoja erilaisille toimintamalleille, joiden kautta kirjastoista tulisi kaikille suomalaisille tuttuja ja luontevia *kansanvallan foorumeita*. Kokeiluissa kehitettyjen konseptien laajamittainen käyttöönotto suomalaisissa kirjastoissa ja konseptien kehittäminen edelleen ei olisi vain niin sanottu *win-win*-tilanne vaan peräti *win-win-win*-asetelma, sillä hyötyjiä voisivat olla niin kirjastot, kansalaiset kuin päättäjätkin.

Kirjastoille toimintamalli antaa mahdollisuuden toteuttaa ja kehittää kirjastojen lakisäateistä tehtävää aktiivisen kansalaisuuden ja demokratian edistäjänä. Samalla kirjaston asema kunnassa voisi vahvistua ja kirjastot voisivat nousta edelläkävijöiden joukkoon palvelujen kehittämisessä. Myös kansalaisille hyödyt olisivat ilmeiset: kirjastoista voisi tulla uusi foorumi ja ”käyttöliittymä”, jonka kautta voi vaikuttaa itselleen merkityksellisiin asioihin. Malli voisi vahvistaa osallisuutta, osallistumista ja vuorovaikutusta sekä osaltaan vahvistaa luottamusta edustukselliseen demokratiaan niin kunnallisella, maakunnallisella, kansallisella kuin EU-tasolla.

Kirjastoista kansanvallan foorumeita -toimintamallin hyödyt päättäjille ovat niin ikään tärkeitä demokratialle. Malli ja valmiit konseptit tarjoavat päättäjille mahdollisuuden turvalliseen vuorovaikutukseen kansalaisten kanssa, mikä ei nykyisessä viestintä- ja mediaympäristössä ole itsestäänselvyys. Samalla päättäjä saa uuden foorumin, missä kertoa omista poliittisista näkemyksistään. Parhaimmillaan tuloksena on päättäjän ja kansalaisen näkökulmista molemminpuolinen kokemus kohtaamisesta, vuorovaikutuksesta ja osallisuudesta.

Kokeiluhankekokonaisuus on ollut osa Sitran Kansanvallan peruskorjaus -projektia, joka on selvittänyt suomalaisen kansanvallan tilaa ja kehittämistarpeita sekä tukenut sen uudistumiskykyä erilaisilla kokeiluilla. Projektin lähtökohtana ovat Sitran helmikuussa 2018 julkaiseman, vanhempien neuvonantajien **Liisa Hyssälän** ja **Jouni Backmanin** laatiman Kansanvallan peruskorjaus-työpäpaperi, jossa yksi monista toimenpide-ehdotuksista oli, että kirjastoista tehtäisiin keskustelemaan demokratian kohtaamispaikkoja ja niille varataan erillinen määräraha.

Antti Kivelä

johtaja

Sitran Uudistumiskyky-teema

Tiivistelmä

Tämä käsikirja esittelee keinoja, jotka auttavat kaikkia yleisiä kirjastoja tekemään lakisääteistä demokratiatyötään. Kirjastojen demokratiatyö tukee kansalaisten osallisuutta rakentamalla kansalaisdialogia ja luomalla lisää vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Käsikirjalla on useita kohderyhmiä. Päättäjät saavat käsikirjasta yleisen ymmärryksen keinoista, joita kirjastoissa voidaan hyödyntää kohtaamisten ja vuorovaikutuksen rakentamisessa. Kirjaston henkilökuntaa se auttaa konkreettisesti tarjoamalla keinoja erityyppisten tilaisuuksien järjestämiseen ja yhteistyön rakentamiseen eri toimijoiden kanssa. Kansalaiset voivat tutustua erilaisiin osallistumisen tapoihin ja inspiroitua niistä.

Käsikirjassa esitellyt keinot pohjaavat Kirjastoista kansanvallan foorumeita -kokeiluista saatuihin oppeihin. Kokeilut rakensivat vuosien 2020 ja 2021 aikana keinoja, joiden avulla yleiset kirjastot voivat olla laajemmin osa kansalaisyhteiskuntaa. Kirjastot voivat luoda dialogin paikkoja kansalaisten ja päättäjien välille paikallisella, valtakunnallisella ja EU-tasolla. Kokeilussa oli mukana kuusi kirjastoa (Imatra, Inari, Mäntyharju, Oulu, Pietarsaari, Turku). Tavoitteena oli hyvät toimintamallit ja keinot kansanvallan lisäämiseksi kirjastoissa. Sitra oli kokeilujen käynnistäjä, koordinoija ja rahoittaja.

Kokeilut ja niistä syntyneet keinot sopivat myös hyvin uuden kirjastolain henkeen. Lain tavoitteita ovat aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja sananvapauden edistäminen. Lisäksi laissa yleisen kirjaston tehtäväksi mainitaan muiden tehtävien ohella yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäminen.

Tämä käsikirja perustuu kokeilujen käytännön tekijöiden haastatteluihin sekä kokeiluissa syntyneisiin materiaaleihin. Käsikirjassa esitelty keinovalikoima on muodostettu niin, että jokainen Suomen yleinen kirjasto voisi toteuttaa niitä, resursseista ja kiinnostuksesta riippuen, eri tavoin. Tavoitteena oli, että jokaiselle kirjastolle voisi löytyä eri keinoista sopiva tapa tukea kansalaisten osallisuutta ja rakentaa dialogeja.

Kehitetyt keinot auttavat kirjastoja esimerkiksi opettamaan yhteiskunnallista vaikuttamista ja kannustamaan siihen, rakentamaan dialogia ja kohtaamisia kansalaisten ja päättäjien välille, selittämään, miten EU-tasoiset päätökset vaikuttavat kansalaisten arkeen sekä hyödyntämään erilaisia luovia menetelmiä demokratiatyössä.

Toivomme että käytännönläheiset ja konkreettiset esimerkit auttavat kirjastoja ottamaan keinot käyttöön. Käsikirjaan on koottu myös kattava vinkkilista keinojen toteuttamiseen. Ne ovat käytännön oppeja ja asioita, joita hankkeen kirjastot olisivat itse toivoneet tienneensä jo ennen kokeilujen toteuttamista. Vinkit ja keinot ovat vapaasti kaikkien suomalaisten kirjastojen hyödynnettävissä.

Sammanfattning

I denna handbok presenteras sätt för att hjälpa alla allmänna bibliotek att utföra sitt lagstadgade demokratiarbete. Bibliotekens demokratiarbete stöder medborgarnas delaktighet genom att skapa en medborgardialog och flera möjligheter att påverka.

Handboken har flera målgrupper. Den ger beslutsfattare en allmän uppfattning om sätt som kan utnyttjas i biblioteken för att möjliggöra möten och interaktion. Bibliotekspersonalen får konkret stöd av den i och med att handboken erbjuder medel för att organisera olika evenemang och skapa ett samarbete med olika aktörer. Medborgarna kan bekanta sig med olika sätt att delta och bli inspirerade av dem.

Medlen som presenteras i handboken utgör grunden för de lärdomar som erhållits från projektet Biblioteken blir forum för folkstyret. Försöken resulterade 2020 och 2021 i metoder, med vars hjälp de allmänna biblioteken kan bli en större del av medborgarsamhället. Biblioteken kan skapa platser för dialog mellan medborgare och beslutsfattare på lokal, riksomfattande och EU-nivå. I försöket deltog sex bibliotek (Imatra, Enare, Mäntyharju, Uleåborg, Jakobstad, Åbo). Målsättningen var goda verksamhetsmodeller och medel för att öka demokratin i biblioteken. Sitra startade försöken och var även koordinator och finansär för projektet.

Försöken och medlen som uppstått genom dem är också väl förenliga med den nya bibliotekslagen. Till lagens syften hör att främja ett aktivt medborgarskap, demokrati och yttrandefrihet. Enligt lagen är en av de allmänna bibliotekens uppgifter därtill att främja en samhällelig och kulturell dialog.

Denna handbok grundar sig på intervjuer av personer som utför det praktiska arbetet inom försöken samt på de material som uppstod under försöken. De åtgärder som presenteras i handboken har utformats så att varje allmänna bibliotek i Finland kan genomföra dem på olika sätt, beroende på resurserna och intresset. Målsättningen är att varje bibliotek kunde hitta ett eget sätt bland åtgärderna för att stödja medborgarnas delaktighet och möjliggöra dialoger.

De utvecklade metoderna hjälper biblioteken till exempel att undervisa i samhälleligt påverkande och att uppmuntra till detta, möjliggöra dialog och möten mellan medborgarna och beslutsfattarna, förklara hur beslut på EU-nivå påverkar medborgarnas vardag samt utnyttja olika kreativa metoder i demokratiarbetet.

Vi hoppas att de praktiska och konkreta exemplen hjälper biblioteken att ta medlen i bruk. I handboken har man även samlat en omfattande tipslista för att förverkliga metoderna. Dessa är praktiska lärdomar och saker som biblioteken i projektet själva skulle ha önskat att de visste redan innan försöken förverkligades. Tipsen och metoderna kan användas fritt av alla finska bibliotek.

Summary

This report in the form of a handbook presents ways that can help all public libraries carry out democracy work; in other words, to build civil dialogue, participation and opportunities for exerting influence. The handbook has several target groups. It offers decision-makers a general understanding of the methods that libraries can use to build encounters and interaction. This will specifically help library employees provide the means to organise different types of events and build co-operation with different groups. In addition, individuals can explore the different ways to participate and be inspired by them.

The tools presented in the handbook are based on the lessons learned from the experiment “Libraries as forums of democracy”. During 2020 and 2021, the pilot project helped public libraries to become a wider part of civil society by providing a venue for dialogue between the general public and various decision-makers. The project involved six libraries (in Imatra, Inari, Mäntyharju, Oulu, Pietarsaari and Turku). The objective was to employ effective operating models and methods for increasing democracy in libraries. The experiments were launched, co-ordinated and funded by Sitra.

The resulting experiments and methods are also well suited to the spirit of the new Library Act, whose objectives are to promote active citizenship, democracy and freedom of expression – the act also states that the tasks of a public library include the promotion of social and cultural dialogue in addition to its other more traditional roles.

This handbook is based on interviews with the experiments’ participants and on the material produced during the experiments. The selection of methods are presented in the handbook in such a manner that any public library in Finland can implement them in their own way, depending on the resources and interest. The aim was for any library to be able find a suitable way among the various options to support citizen participation and build dialogue.

The methods developed help libraries to teach and encourage societal influence, build dialogue and create encounters between individuals and decision-makers, to explain how EU-level decisions affect people’s everyday lives and to learn how to use different creative methods in democracy work.

Practical and specific examples make it easier for libraries to implement the methods and the handbook contains a comprehensive list of tips for implementing them. These include practical lessons and a list of items that the project libraries identified as being useful to know prior to the experiments and which can now be freely used by all Finnish libraries.

1. Johdanto: Miksi ja miten kirjastoista tulee kansanvallan foorumeita?

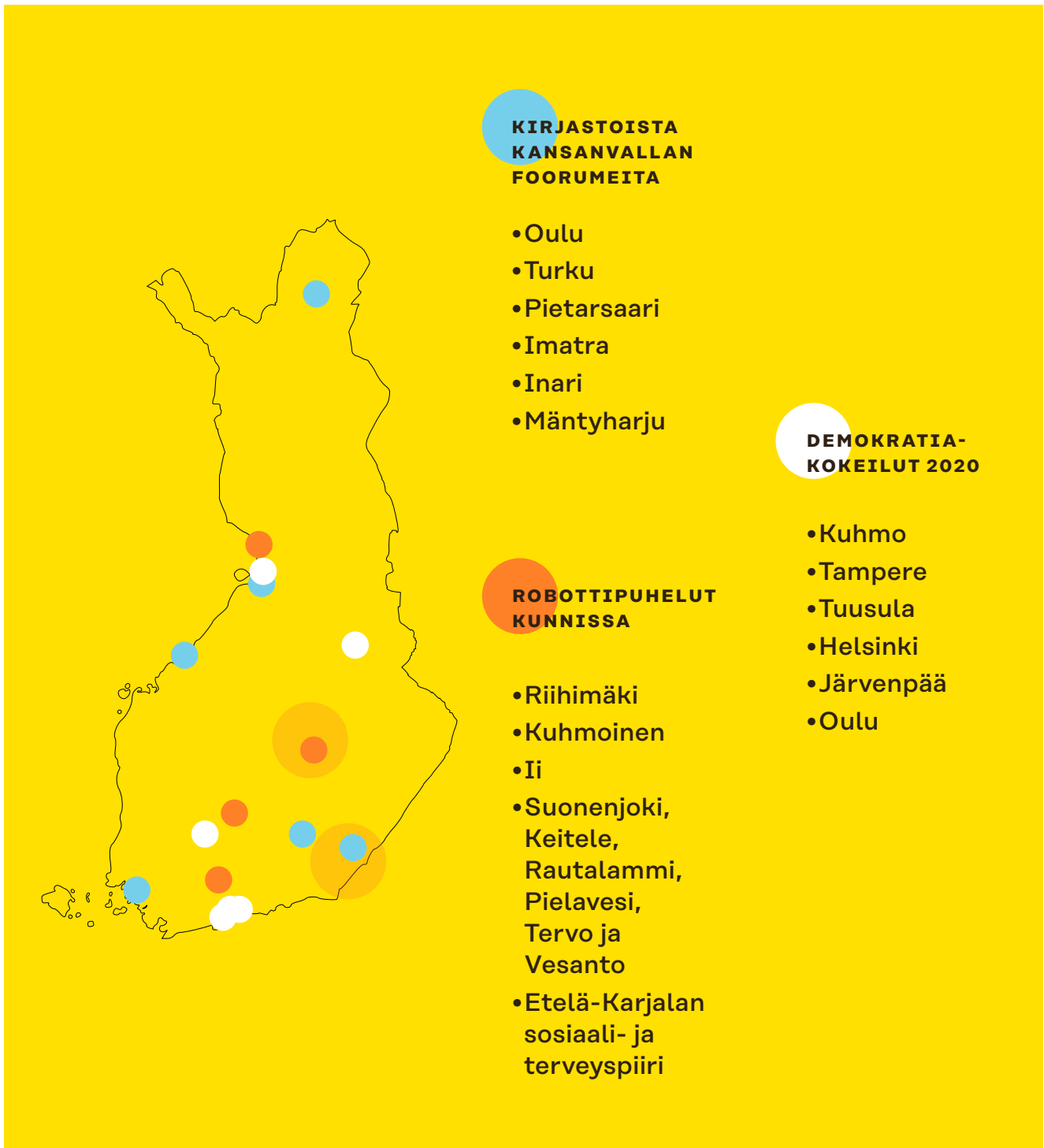
Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hankkeeseen valittiin alkuvuodesta 2020 kuusi suomalaista kirjastoa, jotka ovat eri kokoisia ja eri puolilla maata. Mukaan valittiin kaksi isoa (Oulu, Turku), kaksi keskikokoista (Pietarsaari, Imatra) ja kaksi pientä kirjastoa (Inari ja Mäntyharju).

Kokeiluun valittujen kirjastojen kanssa tehtiin suunnitelma kokeilun sisällöstä ja muodosta, kohderyhmästä ja tavasta kokeilla. Tavoitteena ei ollut vain löytää omalle kirjastolle hyvä toimintamalleja vuoropuhelun lisäämiseksi kansalaisten ja poliitikkojen tai muiden demokratiaa edistävien tahojen välillä, vaan etsiä kuuden kirjaston kanssa yhdessä oppeja, joita voisi jakaa kaikkien Suomen kirjastojen kanssa.

Lisätietoa Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hankkeesta löydät [Sitran verkkosivuilta](#).

Tätä käsikirjaa varten on koostettu kirjastojen kokeiluiden pohjalta viisi toimivaa keinoa, joiden tarkoitus on auttaa kaikkia Suomen kirjastoja löytämään heille sopiva tapa tai sopivia tapoja vahvistaa oman kirjaston roolia kansanvallan areenana. Käsikirjaa varten on käyty läpi kokeiluja ja niistä saatuja oppeja, haastateltu kokeilukirjastoja käytännön toteutuksesta ja siitä, mitä he itse haluaisivat antaa ohjeeksi kaikille kirjastoille.

Korona-aika antoi lisämausteen kokeiluille. Uuden ja kaikkia koskevan tilanteen myötä kokeilut todella olivat uuden virtuaalisen kansanvallan areenoita, jotka ulottuivat kansalaisten koteihin asti.



Kuva 1. Sitran osallisuutta edistäviä kokeiluja eri puolilla Suomea vuosina 2020-2021. Tässä julkaisussa käsitellään Kirjastoista kansanvallan foorumeita -kokeiluhankekokonaisuudessa kehitettyjä konsepteja ja kokeiluissa saatuja oppeja.

Tulevaisuuden kirjasto rakentuu verkostoille sekä luo oppimisen ja osallisuuden kokemuksia

Mitä toteutettujen kokeilujen perusteella voidaan sanoa kirjastojen tulevaisuudesta?

Haastattelemiemme hanketyöntekijöiden mielestä **kirjastojen kehittäminen on luontevaa jatkumoa aiempaan**. Kokeiluun lähteneet kirjastot näkivät projektin osana jatkumoa, jossa kirjaston roolia ei niinkään muuteta, vaan jo pitkään esillä ollut teema tuetaan ja vahvistetaan.

Tulevaisuuden kirjasto on elämys-, oppimis- ja asiointikeskus. Kirjasto on myös jatkossa osa kansansivistystä kriittisen ajattelun, eri näkökulmien luomisen ja keskustelun paikkana. Kirjojen lainaamisen rinnalla kirjastojen rooli kansalaisten koti-

paikkana ja areenana vahvistuu: kansalainen voi tuoda esiin oman näkökulmansa ja osallistua monipuolisesti itselle tärkeiden asioiden edistämiseen.

Tulevaisuuden kirjasto rakentuu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Dialogia ja yhteistyömalleja rakennetaan tulevaisuudessa entistä enemmän muun muassa muiden kulttuuri- ja sivistystoimen toimijoiden, kolmannen sektorin ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Digitaalinen kirjasto luo saavutettavampaa tulevaisuutta. Korona-aika opetti kirjastoille, miten kansanvallan areenana kirjasto voi olla uudella tavalla saavutettava ja kurottautua jokaisen kotisohvalle asti. Työ on vasta alussa, mutta kokemukset etä- ja hybriditapahtumista ovat lupaavia ja luovat uusia mahdollisuuksia toimia kansan sivistys- ja dialogiareenana.

VINK.

"Tämä on askel uuteen tulevaisuuteen, joka liittyy myös siihen, ettei kirjasto ole vain kirjaston asia, vaan tarvitaan yhteistyötä muiden sivistystoimen kanssa."

"Yksikään kirjasto ei ole saari, tarvitaan verkostoja ja yhteistyötä laajasti ja eri tasoilla globaalista lokaaliin!"

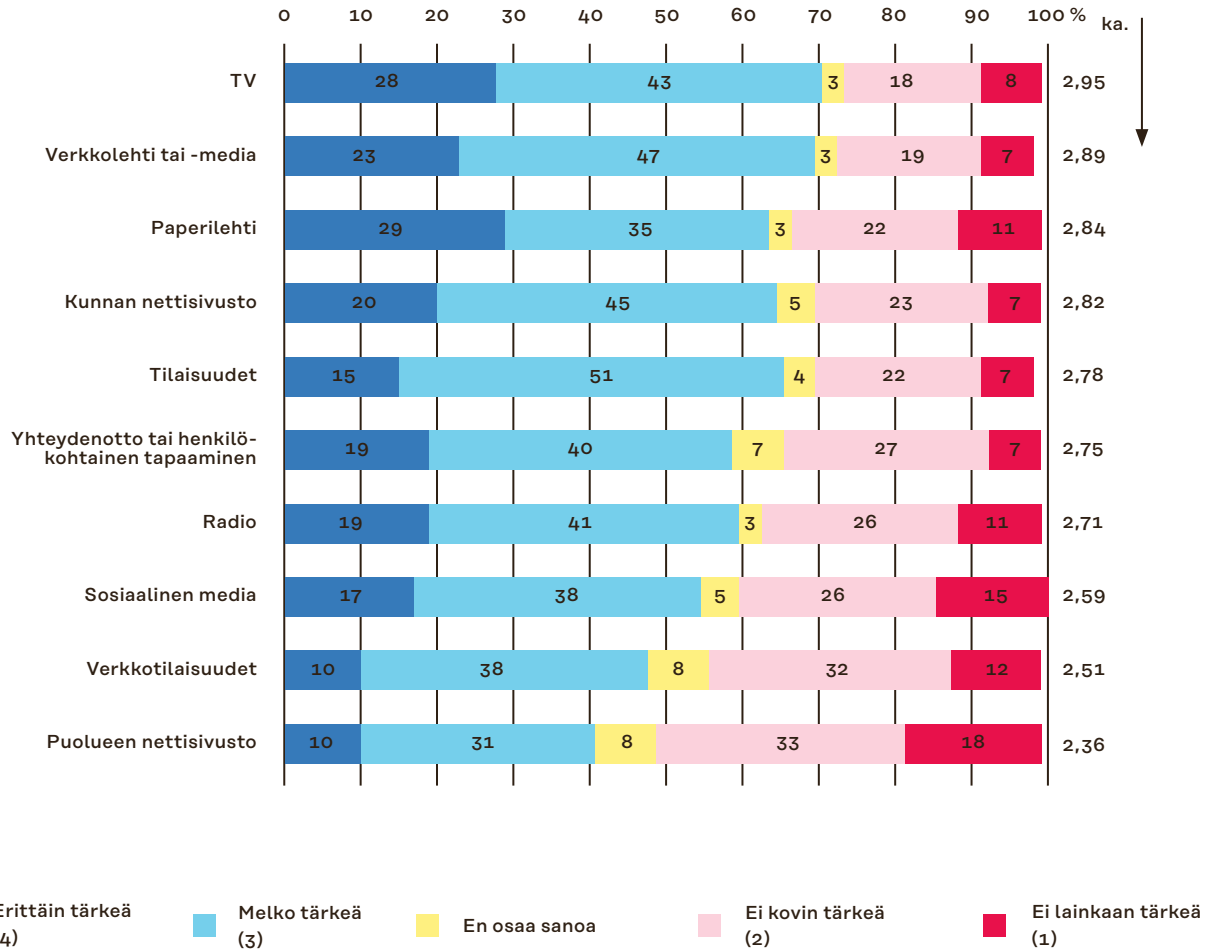
"Kirjaston tehtävä on myös näyttää eri näkökulmia ja auttaa kriittiseen pohdintaan. Kirjan lisäksi sitä voi tehdä myös keskustelemalla."

Entä millaisia toiveita tavallisilla suomalaisilla on kirjastoissa järjestettävistä yhteiskunnallisista tilaisuuksista? Osviittaa kansalaisten ajatuksista voi hakea marraskuussa 2020 toteutetusta ja näiden vastausten osalta tähän asti julkaisemattomasta kyselytutkimuksesta, josta käy ilmi, että yli 4 500 vastaajasta lähes 60 prosenttia piti erilaisia tilaisuuksia joko erittäin tärkeinä tai melko

tärkeinä tapoina seurata ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Tärkeimmiksi tavoiksi seurata ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun vastaajat kokivat television ja verkkolehden tai -median. Verkkotilaisuudet ja puolueen nettisivusto koettiin vähiten tärkeiksi. (Maa-kuntatason yhteistutkimus 2020, Kantar TNS.)

Seuraavassa on lueteltu erilaisia tapoja seurata ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

Kuinka tärkeinä pidät niitä omalta osaltasi?



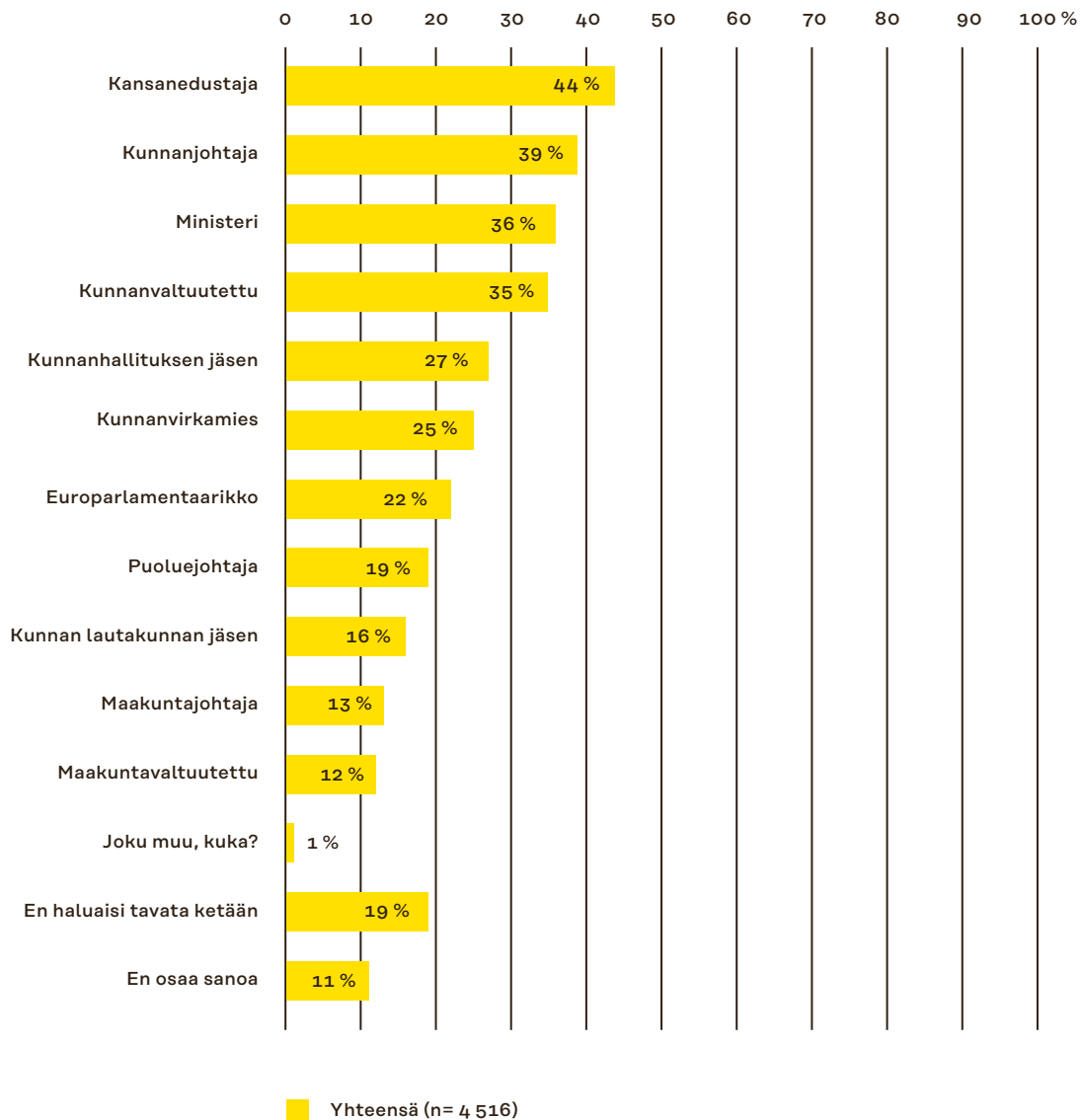
Kuva 2. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia tapoja seurata ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon?

Jos kirjastoissa on mahdollista tavata päättäjiä, heistä vastaajia kiinnostivat eniten kansanedustajat, kunnanjohtajat, ministerit

ja kunnanvaltuutetut. Maakuntien edustajien sijaan koettiin kyselytutkimuksen perusteella ainakin toistaiseksi etäisemmiksi.

Mikäli kunnan kirjastossa järjestetään avoimia tilaisuuksia kuulla ja tavata päättäjiä, keitä kaikkia haluaisit tavata?

Voit valita useita vaihtoehtoja.



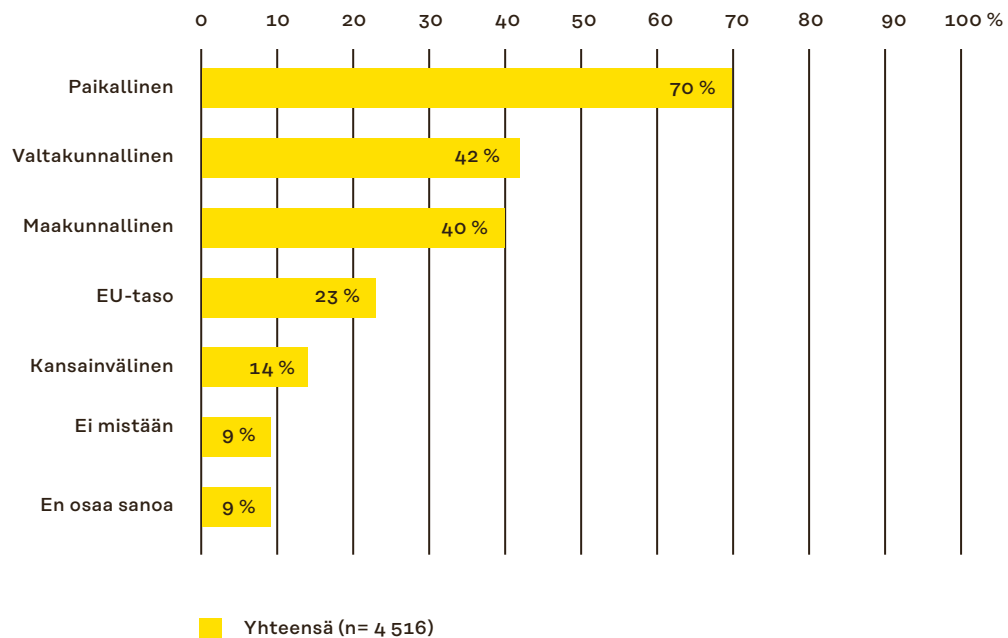
Kuva 3. Mikäli kunnan kirjastossa järjestetään avoimia tilaisuuksia kuulla ja tavata päättäjiä, keitä kaikkia haluaisit tavata?

Kirjastotilaisuuksissa haluttiin kyselyn perusteella kuulla erityisesti paikallisista asioista (79 prosenttia vastanneista) mutta noin kaksi viidesosaa vastaajista koki myös valtakunnalliset ja maakunnalliset aiheet kiinnostaviksi. EU-aiheet ja muut kansainväliset aiheet jäivät kiinnostavuudessa selvästi edellä mainittujen taakse.

Tarkemmista yhteiskunnallisista aihepiireistä eniten kiinnostivat kyselyn perusteella varsin perinteiset ja lähelle arkea tulevat politiikan aihepiirit. Kolme kiinnostavinta aihepiiriä kyselyssä olivat 1) sosiaali- ja terveyspalvelut, 2) turvallisuus ja 3) kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut.

Minkä kaikkien seuraavien tason asioista haluaisit kuulla ja keskustella kunnan kirjastoissa järjestettävissä avoimissa tilaisuuksissa?

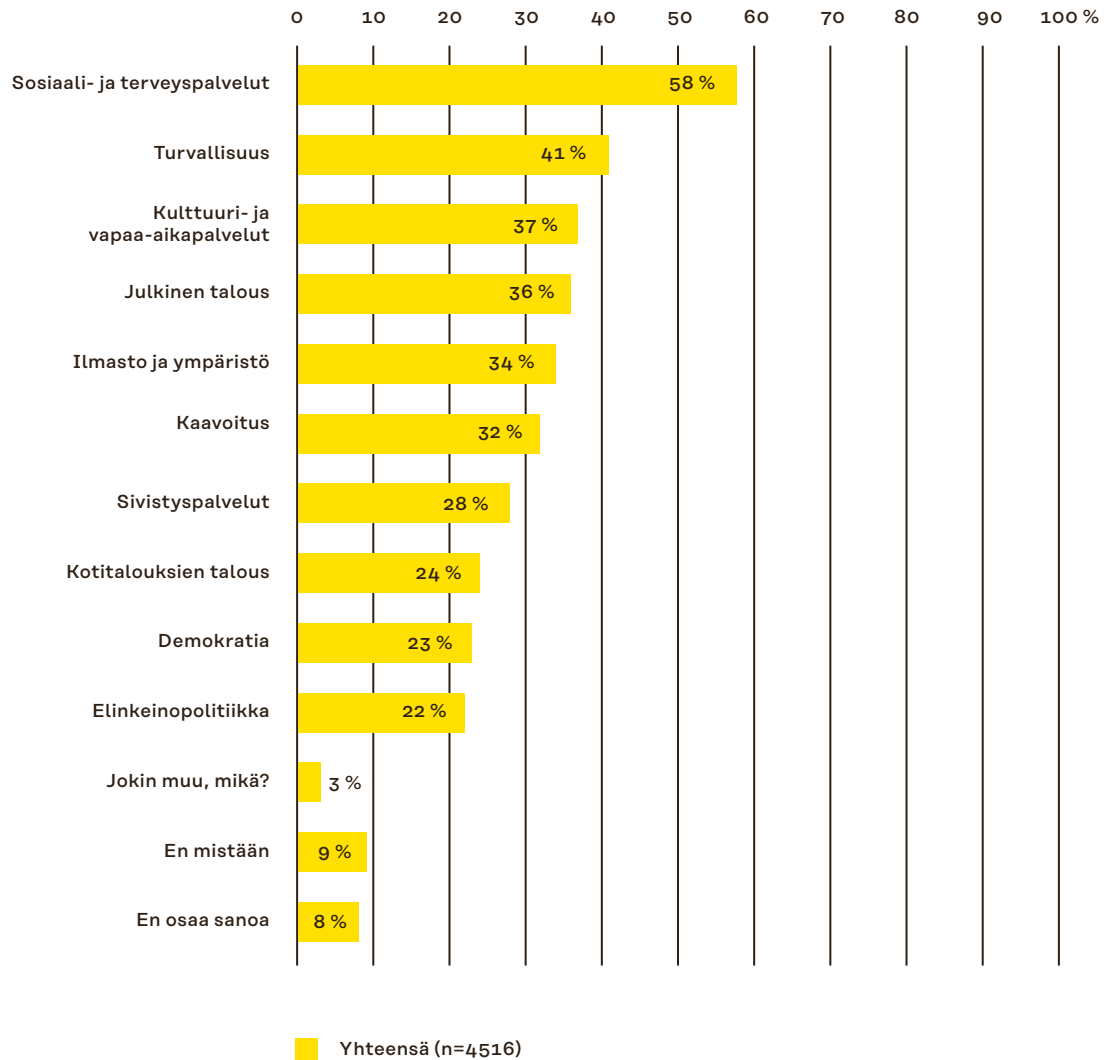
Voit valita useita vaihtoehtoja.



Kuva 4. Minkä kaikkien seuraavien tason asioista haluaisit kuulla ja keskustella kunnan kirjastoissa järjestettävissä avoimissa tilaisuuksissa?

Mistä kaikista aiheista haluaisit kuulla ja keskustella päättäjien kanssa kunnan kirjastoissa järjestettävissä avoimissa tilaisuuksissa?

Voit valita useita vaihtoehtoja.



Kuva 5. Mistä kaikista aiheista haluaisit kuulla ja keskustella päättäjien kanssa kunnan kirjastoissa järjestettävissä avoimissa tilaisuuksissa?

2. Kirjastojen keinoja demokratian edistämiseen

Keskeistä on yksittäisen kokeilun sijaan löytää uudenlainen rooli ja tapa toimia

Kokeilukirjastot ovat oppineet hankkeen aikana paljon siitä, miten kirjastojen kasvamista kansanvallan foorumeiksi voisi tukea. He ovat käytännön kautta oppineet, mikä toimii ja mikä ei ainakaan heti tunnu toimivan. Tämä osio tiivistää kokeilukirjastojen opit konkreettisiksi keinoiksi. Yleiset kirjastot läpi Suomen voivat tukeutua niihin omalla matkallaan kohti laajempaa kansalaisdialogia. Keskeistä on yksittäisten kokeilujen sijaan löytää uudenlainen rooli ja tapa toimia.

Kirjastojen näkökulmasta keskeisiä onnistumisen elementtejä keinosta riippumatta ovat:

- 1. Kiinnittää uusi toiminta osaksi kirjaston perustekemistä aina kun se on mahdollista.** Olennaista on pohtia, miten kirjasto voi luoda itselleen sopivan ja helposti toistettavan toimintamuodon.
- 2. Panostaa yhteistyö- ja kumppanuusverkoston muodostamiseen.** Nämä auttavat kytkemään toiminnan osaksi alueen toimintaa ja isompaa tehtävää.

Esimerkeissä on pyritty huomioimaan erilaiset kirjastot ja käytettävät resurssit. Osa keinoista vaatii isommin tehtynä erillisen hanketyöntekijän, kun taas osa on mahdollista toteuttaa ilman suurempia lisäresursseja, osana kirjaston arkea.

VINK.

"Kirjastot näyttävät olevan kysymysmerkinä tämän demokratia-asian kanssa. **Ne kokeilevat kaikenlaista, mutta eivät saa kiinnitettyä kokeiluja perusrakenteeseen.** Tähän joudutaan käyttämään tosi paljon energiaa.

Me ollaan heti alusta kiinnitetty kokeilut kohderyhmän perusrakenteeseen, että **saadaan toistettava malli.**"

"Kirjastot ihailivat myös meidän **kumppanuusverkostoa**. Siinä kiinnityimme yhtenä organisaationa isompaan tehtävään."

Keinot on jaoteltu yhteistyökumppaneiden kanssa tehtäviksi sekä kirjaston omin voimin toteutettaviksi

TOTEUTA YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN KANSSA

1. **Opeta vaikuttamaan:** Esitelty keino opettaa konkreettisesti miten vaikuttaa ja käydä dialogia päättäjien kanssa.
2. **Rakenna dialogia:** Esitelty keino auttaa kansalaisia käymään rakentavaa dialogia päättäjien kanssa.
3. **Kannusta vaikuttamaan:** Esitelty keino rakentaa kansalaislähtöistä dialogia.
4. **Näytä isompi kuva:** Esitelty keino konkretisoi EU-tason poliittiset päätökset kansalaisten arkeen.
5. **Kokeile eri näkökulmia:** Esitelty keino soveltaa erilaisia luovia menetelmiä vaikuttamiseen.

TEE KIRJASTON OMIN VOIMIN

1. Pehmoleluvaalit
2. Pieni poliittinen lukuhaaste



2.1. Toteuta yhteistyökumppaneiden kanssa

Vaikuttamisvalmennukset

MITÄ?

Mitä niissä tehdään?

Vaikuttamisvalmennukset voivat olla pienempiä yhden kerran valmennuksia tai laajempia kokonaisuuksia, joissa syvennyttään vaikuttamisen eri näkökulmiin. Valmennusten tarkoitus on opettaa kohderyhmälle vaikuttamisen ja dialogin käymisen taitoja. Lisäksi halutaan madaltaa osallistujien kynnystä lähestyä esimerkiksi päättäjiä. Vaikuttamisvalmennukset järjestetään ja suunnitellaan yhteistyössä esimerkiksi oppilaitoksen tai muun yhteistyökumppanin kanssa. Valmentajaksi voi palkata ulkopuolisen ammattilaisen. Kirjastoilla on luonteva rooli tarjota puitteet vaikuttamisvalmennuksille ja niiden tarjoajille, sekä auttaa heitä rekrytoimaan valmennettavat. Valmennukset voidaan toteuttaa paikan päällä tai verkossa.

MITEN?

Valmistelut

- Kartoita **yhteistyökumppanit** ja ota heihin yhteyttä aivan ensimmäiseksi
- Valitse valmennukseen osallistuvien **kohderyhmä** yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa ja selvitä **kohderyhmän kiinnostuksen kohteet ja vaikuttamisen lähtötaso**
- Valmistelee **valmennuskokonaisuuden** sisältö ja kesto
- Palkkaa tarvittaessa **valmennuksen vetäjä**

Mitä toteutus vaatii

- Ydinryhmän, jossa yhteistyötaho(t) ja kirjaston edustaja: yhteiset suunnittelutapaamiset, molempien aikatauluihin sopiva eteneminen sekä selkeä **yhteistyömalli ja työnjako**
- Riittävästi aikaa markkinoitiin, aikataulutukseen ja kokouksiin
- Tila & etäyhteysvalmius sekä tekninen tuki tarvittaessa, jos toteutus vaatii esim. striimausta.

Tee pienesti

Vaikuttamisvalmennukset voi toteuttaa pienesti esimerkiksi tekemällä lyhyitä videoklippejä eri teemoista tai järjestämällä yhden valmennuskerran valitulle kohderyhmälle.

Tee isommin

Isommin toteutettuna vaikuttamisvalmennukset voi suunnitella laajempina kurssikokonaisuuksina lukiokurssin tai kansalaisopiston kurssin yhteyteen tai jopa omana kurssinaan.

Osallistujia voi motivoida osallistumaan lupamalla kurssisuorituksen tai todistuksen kurssin käynnistä.



ESIM.

Esimerkinurkka

Mäntyharjun kirjasto toteutti **nuorten osallisuutta** tukevan valmennuskokonaisuuden. Kokonaisuus tehtiin yhdessä peruskoulujen, lukioiden ja nuorisotoimen kanssa. Se sisällytettiin osaksi opetusta, mikä tuki nuorten sitoutumista ja lisäsi osallistujien mielekkyyttä. Osana valmennuskokonaisuutta nuoret pääsivät myös suoraan keskustelemaan päättäjien kanssa videoyhteyden kautta. Tavoitteena oli saada nuoria mukaan osallisuuteen ja antaa heille työkaluja ja tukea itseä kiinnostavien asioiden edistämiseen ja päättäjädialogin käymiseen.

Myös osallisuusteemaan erikoistuneet tahot, kuten Suomen Nuorisovaltuustojen liiton alaisuudessa toimiva Osallisuuden Osaamiskeskus ja kunnan nuorisopalvelut olivat arvokkaita yhteistyökumppaneita. Nuoria tavoitettiin mm. etsivän nuorisotyön menetelmillä jalkautumalla kouluihin.

Mäntyharjun vinkkilistan nuorten ja päättäjien kohtaamisiin löydät liitteistä.

VINK.

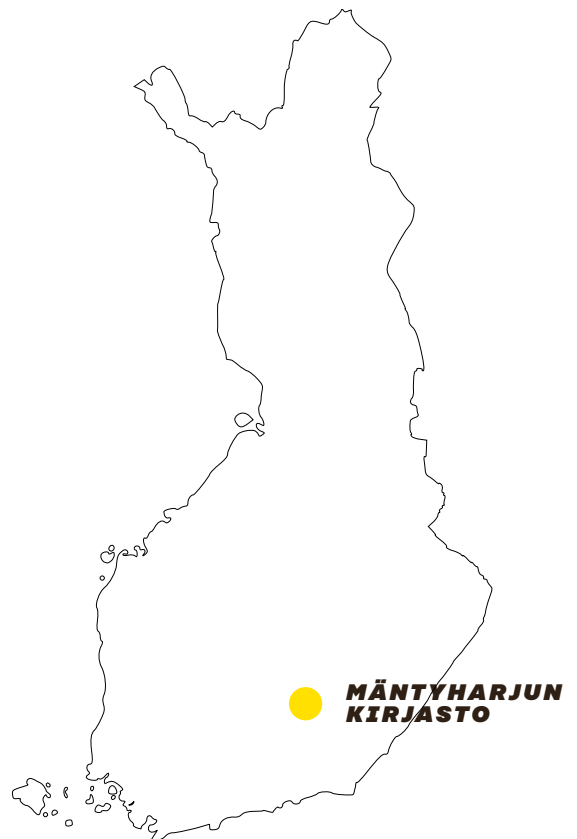
Kirjastojen vinkkejä ja kokemuksia

"Tää pitäisi aloittaa alaluokilla, viidennellä suurin piirtein. Yhdellä tunnilla ollaankin käyty alakoulussa - kutosille puhumassa sähköisistä demokratiapalveluista. Se näytti kyllä innostavan."

"Meinattiin ensin, että me pedataan enemmänkin poliitikkojen ja lukiolaisten yhteistyötä, mutta ollaan luovuttu päähäntaputtelusta. Enemminkin valmennetaan kohtaamaan ja ottamaan itse yhteyttä poliitikkoihin."

"Uudet kumppanit vaativat avarakatseisuutta. Vaikka orjallisesti noudatetaan projektisuunnitelmaa, niin silti yritetään oppia koko ajan ja mietitään mitä uusia juttuja ja yhteistyötä voidaan kehittää."

"Me joudutaan kilpailemaan nuorten ajasta, ja korostamaan valmennuksen hyötyjä. Se on auttanut, että tää kerryttää lukiokursseja ja kansalaisopisto kirjoittaa loistavan työtodistuksen siitä, että on osallistunut tällaiselle. Se on kova merkki omassa portfolioissa."



Haluatko lisätietoa tapahtumasta ja yksityiskohdista? Kysy vinkkejä!

- Mäntyharjun kirjasto, **Jonna Juhola**
jonna.juhola@mantyharju.fi

Keskustelutilaisuudet valitun teeman ympärillä

MITÄ?

Mitä niissä tehdään?

Kirjasto voi toimia uudenlaisen dialogin rakentajana tarjoamalla puitteet tilaisuuksille, joissa keskustellaan kunnalle ajankohtaisista asioista. Keskustelutilaisuuksia voi järjestää sekä etänä että fyysisessä tilassa tai näiden yhdistelmänä. Tilaisuudet ovat n. 1,5 h mittaisia tapahtumia, joissa keskustellaan fasilitoidusti jostakin ajankohtaisesta teemasta. Tilaisuudet kannattaa järjestää yhteistyössä eri tahojen kanssa (esim. järjestöt, poliittiset puolueet). Yhteistyökumppaneiden kartoittamiselle sekä yhteistyön rakentamiselle on hyvä varata aikaa. Kirjasto voi itse määrittää oman roolinsa - tarjoaako se puitteet ja esimerkiksi keskustelun fasilitoinnin vai auttaako pidemmälkin teemojen valinnassa ja tilaisuuden markkinoinnissa. Tilaisuudet voidaan järjestää panelistien/pääkeskustelijoiden ympärille tai tasavertaisemmiksi keskusteluiksi kaikkien osallistujien kesken. Tilaisuuden ei tarvitse ajoittua vaalien läheisyyteen.

MITEN?

Valmistelut

- Mieti, mikä on tällä hetkellä ajankohtaista kunnassasi - mistä puhutaan ja debatoidaan?
- Kartoita ja lähesty mahdollisia **yhteistyökumppaneita**
- **Sovi tarkasti roolien ja vastuiden jako** valittujen yhteistyökumppaneiden kanssa
 - **Valitkaa tilaisuuden kohderyhmä** yhdessä yhteistyökumppanin kanssa
 - Valmistelkaa **keskustelun juoksuutus ja käytännöt**
 - **Suunnitelkaa tilaisuuden fasilitointi** - palkataanko ulkopuolinen?
 - Tehkää **markkinointisuunnitelma ja kutsut**
 - Valmistelkaa **palautteenkeruulomake** tapahtumasta
 - Sopikaa mahdollisten kulujen jakamisesta

Mitä toteutus vaatii

- Koordinaattori yhteistyökumppaneiden kartoittamiselle ja tilaisuuksien edistämiseen
- Yhteistyökumppaneiden kanssa roolien ja vastuunjaon sopimisen
- Sopiva tila, jos järjestetään (edes osittain) fyysisesti.
- Tekniikka ja teknisen toteutuksen tuki (jos etänä, striimaus- & videointi, jos fyysisenä, äänentoisto, valot jne.)
- Mahdolliset tarjoilut
- Sinnikkyyttä ja rohkeutta opetella uudenlaista yhteistyötä
- Joustavuutta muuttuvien tilanteiden edessä
- Yhteistyön jatkuvuuden ja rakenteen varmistaminen - miten jatkossa eri tahot osaisivat lähestyä kirjastoja itse?

Tee pienesti

Suunnittele kirjaston kesken keskustelutilaisuuden tarkka konsepti, jossa on selvästi määritelty, mitä kirjasto tarjoaa, mitä valmisteluja tilaisuus vaatii ja mitä vaihtoehtoja toteutukselle on. Esimerkiksi: kirjasto tarjoaa tilan ja tekniikan hybriditapahtuman järjestämiseen, yhteistyötaho hoitaa teeman valinnan, osallistujien kutsumisen ja tilaisuuden fasilitoinnin.

Tee isommin

Järjestä useampi tapahtuma eri yhteistyökumppanin kanssa ja räätälöi tapahtumat ja vastuunjakoa jokaisen kanssa erikseen kulloinkin sopivaksi.



ESIM.

Esimerkkinurkka

Pietarsaaren kirjastossa järjestettiin paneelikeskusteluja kattotermin "**Hoppсан, jag är en påverkare**"-alla. Paneeleissa oli erilaisia teemoja, kuten kestävä kehitys. Tapahtumat järjestettiin striimaten siten, että panelistit olivat kirjastossa ja osallistujat etäyhteyden päässä.

Oulun kirjasto järjesti **Kansanvallan kahvit** -nimen alla keskustelutilaisuuksia päivän polttavista aiheista. Keskusteluteemoina olivat mm. turve ja nuorten vaikuttaminen paikallisesti. Yhteistyökumppanien kartoittamiseen, teemojen miettimiseen ja yhteistyön rakentamiseen kului paljon aikaa, mutta tilaisuudet koettiin onnistuneiksi ja keskustelu oli aktiivista. Tilaisuudet järjestettiin koronatilanteesta johtuen etänä.

Lisäksi **Turun kirjasto** toteutti **Miten muuttaa maailmaa?** -paneelikeskustelun, jossa pohdittiin aktivismin keinoja ja kansalaisvaikuttamista nyky-yhteiskunnassa. Paneelikeskustelun juonsi sosiaalisen median vaikuttaja Emmi Nuorgam.

VINK.

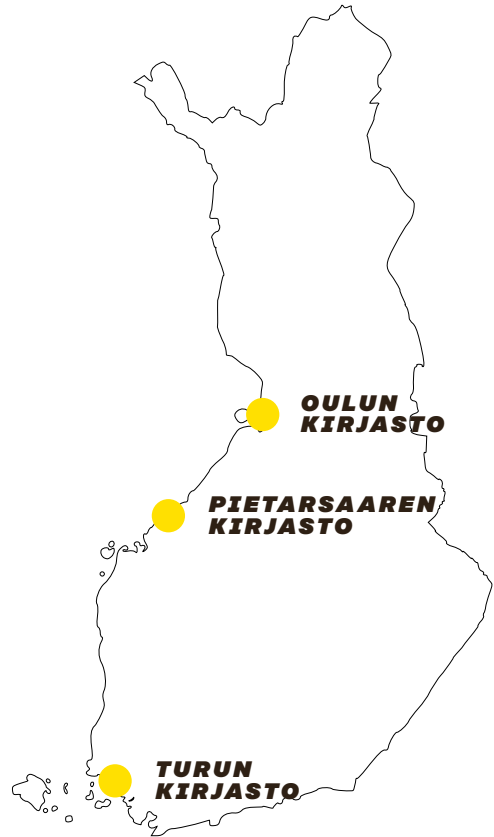
Kirjastojen vinkkejä ja kokemuksia

"Vaikeinta meille oli teemojen keksiminen. Ja että tuleeko ne teemat meiltä vai yhteistyökumppaneilta. Kannattaa tosi selkeästi kommunikoida mitä kirjasto tarjoaa."

"Pitää keksiä viestintäsuunnitelma et tämä jalkautuu ja pidetään esillä. Ja myös että pidettäis yllä nyt avattuja yhteistyökumppanuuksia."

"Etenkin jos lähtee näitä tekemään etänä täysin uusien yhteistyökumppaneiden kanssa, on aika iso ponnistus ja vie paljon aikaa!"

"Me ei ymmärretty erilaisia sävyeroja - ajateltiin että kaikista teemoista saa puhua. Turve oli kuitenkin aika herkkä aihe."



Haluatko lisätietoa tapahtumasta ja yksityiskohdista? Kysy vinkkejä!

- Oulun kirjasto: **Maija Karvosenoja**, maija.karvosenoja@ouka.fi
- Pietarsaaren kirjasto: **Leif Storbjörk**, leif.storbjork@jakobstad.fi

Vaalipaneelit halutulle kohderyhmälle

MITÄ?

Mitä niissä tehdään?

Vaalipaneelit ovat keino kutsua kansalaisia dialogiin poliitikkojen kanssa ja tuoda poliitikot lähelle kuntalaisia silloin, kun politiikka on kunnallistasona erityisen ajankohtaista. Niihin kutsutaan paikallisia tai muita poliitikkoja keskustelemaan kuntalaisille ajankohtaisista ja tärkeistä aiheista. Tilaisuudessa on juontaja/moderaattori/fasilitaattori, panelistit, tekniikan mahdollistavat henkilöt sekä tietysti yleisö. Paneelit voivat olla teemoitteluja tai kohderyhmän mukaan räätälöityjä. Ne voidaan järjestää täysin etäyhteyksien avulla, fyysisesti kirjaston tiloissa tai hybridimallina molemmat osallistumistavat mahdollistaen. Tilaisuuden kesto on hyvä pitää n. 1,5 h mittaisena. Ennen vaalipaneelia kannattaa selvittää kohderyhmältä, mitä kysymyksiä heillä on mielessään kunnan kehitykseen tai keskusteltavaan teemaan liittyen.

MITEN?

Valmistelut

- Valitse **kohderyhmä** ja mieti, mitä kautta tavoitat sen edustajia.
- Kartoita **yhteistyökumppanit**
- Selvitä **kohderyhmän kiinnostuksen kohteet** (kyselyt, haastattelut)
- Kutsu **panelistit ja muut keskeiset henkilöt** (esim. kuvittaja, fasilitaattori, juontaja)
- Valmistele **keskustelun juoksutus ja käytännöt**
- Tee **markkinointisuunnitelma ja kutsut**
- Valmistele **palautteenkeruulomake** tapahtumasta

Mitä toteutus vaatii

- Koordinaattori, jolla työaika viikoittain tapahtuman edistämiseksi.
- Yhteistyökumppaneiden kanssa roolien ja vastuunjaon sopimisen
- Kysymysten keruu sähköisesti/paperilla kohderyhmästä riippuen
- Sopiva tila, jos järjestetään (edes osittain) fyysisesti.
- Tekniikka ja teknisen toteutuksen tuki (jos etänä, striimaus- & videointi, jos fyysisenä, äänentoisto, valot jne.)
- Mahdolliset tarjoilut

Tee pienesti

Vaalipaneelin voi toteuttaa kevyemmin, jos fasilitointi hoituu kirjasto omin voimin, eikä tarvita palkattua juontajaa tai fasilitoijaa.

Voit myös kutsua pienen osallistujajoukon mukaan etäyhteyksin esimerkiksi Zoomin tai Teamsin kautta ilman striimausta.

Tee isommin

Jos resurssit riittävät, voit kutsua puhujia kaikista valtuustopuolueista, järjestää ehdokkaat samaan tilaan, striimata tapahtuman ja järjestää paikalle livekuvittajan lisäksi vaikka livemusiikkia!

Ammattimainen fasilitaattori ja verkkofasilitaattori ovat paikallaan isommissa tilaisuuksissa.

Voit myös järjestää useamman tapahtuman sarjan eri puolilla kaupunkia osallistumiskynnyksen madaltamiseksi.



ESIM.

Esimerkkicurkka

Imatralla toteutettiin **Kuntavaaliareena senioreille**. Ennen tapahtumaa kohderyhmältä kerättiin heitä kiinnostavia kysymyksiä ja teemoja keskustelun pohjaksi. Tavoitteena oli kannustaa seniorikäisiä äänestämään ja tarjota heitä kiinnostavaa sisältöä keskusteluun.

Oulussa järjestettiin **Nyt saa sanoa -tapahtumia**, joissa nuoret poliitikot saivat äänensä kuuluviin. Tavoitteena oli kannustaa nuoria äänestämään ja nostaa esiin nuoria poliitikkoja. Tapahtumat järjestettiin täysin etänä, ja keskustelua elävöittämään oli palkattu livepiirtäjä.

VINK.

Kirjastojen vinkkejä ja kokemuksia

"**Verkotoistuminen vie aikaa** ja ensimmäisen tapahtuman suunnittelu vaati n. 19h. suunnittelu-aikaa. Kokoukset yhteistyökumppaneiden kanssa, viestintä ehdokkaille, tapahtuman juoksituksen muokkaus. Seuraavat tapahtumat oli "helpompia" eli vaatii aina n. 4h."

"Teamsissa on pieniä jippoja: Yleisö osallistetaan chatin kautta kyselemään. Tekninen tsekki osallistujille ennen tapahtumaa on tärkeää, samoin rennon tunnelman luominen. Livekuvittaja toi kivaa vuorovaikutusta ja tunnelmaa tapahtumaan."

"Tapahtuman juoksituksen ja ajoituksen miettiminen etukäteen tarkasti on tosi tärkeää!"

"Meidän (Oulun) Nyt saa sanoa -tapahtumakonsepti oli kaikista kivoin ja toimivin! Sinne oli helppo saada nuoria ehdokkaita, ja oli kivaa pöhinää. Niitä oli pakko järjestää lopulta neljä, kun tuli niin paljon kyselyjä."



Haluatko lisätietoa tapahtumasta ja yksityiskohdista? Kysy vinkkejä!

- Imatran kirjasto, **Ari Sareslahti**, ari.sareslahti@imatra.fi
- Oulun kirjasto, **Maija Karvosenoja**, maija.karvosenoja@ouka.fi

Miten EU vaikuttaa meihin?

MITÄ?

Mitä niissä tehdään?

Maailmanpolitiikka ja EU ovat globalisoitumisen myötä lähempänä yksittäistä kansalaista kuin koskaan ennen. Siksi ymmärryksen ja näkökulmien avartaminen Suomen rajojen ulkopuolelle on ajassamme erityisen tärkeää. EU-teemaisten tapahtumien tarkoitus on tuoda näkyväksi, miten EU vaikuttaa Suomen eri kuntiin ja kuntalaisten arkeen sekä lisätä tietoutta EU-tason päätöksenteosta. Miten EU vaikuttaa meihin? -teeman alla kirjasto voi järjestää esim. keskustelutilaisuuksia, koulutuksia, pieniä tietoiskuja, EU-aiheisia visailuja, laajempia luentosarjoja tai euroopan parlamentin jäsenten (etä)vierailuja kirjastoissa. EU on monelle suomalaiselle hyvin kaukainen, joten tämän teeman tapahtumissa on erityisen tärkeä ymmärtää kohderyhmän tarpeita ja toiveita suhteessa teemaan, sekä mielellään suunnitella tapahtumia yhdessä kohderyhmän edustajien ja sopivien yhteistyökumppaneiden kanssa.

MITEN?

Valmistelut

- Valitse **kohderyhmä ja teema**, joka voisi juuri tätä kohderyhmää kiinnostaa
- Kartoita **yhteistyökumppanit ja asiantuntijat** EU-tason päätöksentekoon liittyen
- Selvitä tarkemmin **teemaan liittyvät kiinnostuksen kohteet kohderyhmältä**
- Ota yhteyttä mahdollisiin **päättäjiin** tai heidän yhteyshenkilöihin riittävän ajoissa
- Suunnittele **tilaisuuden sisältö ja juoksupuoli**, palkkaa tarvittaessa fasilitaattori
- Suunnittele **viestintä- ja markkinointisuunnitelma** ja varaa aikaa ja resursseja monipuoliseen markkinointiin

Mitä toteutus vaatii

- Koordinaattori, jolla viikoittain aikaa teeman konkretisoimiselle ja yhteistyökumppaneiden etsimiselle
- Asiantuntijat, jotka osaavat ohjata oikeiden yhteistyökumppaneiden luo
- Yhteistyökumppaneiden kanssa säännölliset tapaamiset & valmistelu
- Kohderyhmän markkinointipaikan löytäminen
- Sopiva tila ja tekniikka
- Riittävästi aikaa suunnitteluun ja toteutukseen
- Fasilitoija keskustelulle ja hyvä suunnittelu tilaisuuden kululle

Tee pienesti

Pienen EU-tasoisien tietoiskun kirjasto voi toteuttaa fyysisen tai virtuaalisen näyttelyn avulla. Kirjasto voi koostaa lyhyen esittelyn, miten EU on vaikuttanut juuri tämän kunnan alueen ja kansalaisten arkeen. Kirjasto voi myös järjestää pienen tietoiskun ja sen yhteyteen EU-aiheisen tietokilpailun.

Toinen verrattain kevyt tapa on järjestää avoin tai tarkemmalle kohderyhmälle suunnattu asiantuntijaluento rikastettuna kuntalaisten kysymyksillä, jotka on kerätty etukäteen kohderyhmältä.

Tee isommin

Laajempi tapa kasvattaa EU-tietoutta on osallistaa valittu kohderyhmä tapahtumien suunnitteluun, päättäjien haastatteluun tai paneelikeskusteluun. Kerätyn kohderyhmäymmärryksen perusteella tapahtumia ja käytettyjä menetelmiä voi räätälöidä kohderyhmille toimiviksi.

EU-tason tapahtumissa luovien menetelmien hyödyntäminen on myös erittäin suositeltavaa!

NÄIN JÄRJESTÄT

EU-AIHEISEN TILAISUUDEN

EU:n toiminnasta Suomessa tietoa välittävät mm. Euroopan parlamentin Suomen-toimisto ja Euroopan komission Suomen-edustusto sekä ulkoministeriön Eurooppatiedotus.

Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hanke tarjoaa näille – ja muille Euroopan unionista viestiville tahoille – mahdollisuuden välittää omaa viestiään kirjastojen kautta maanlaajuisesti ja osallistua Suomen unionijäsenyydestä käytävään keskusteluun. Kaikki nämä tahot ovat luontevia yhteistyökumppaneita, joilta voi saada tukea ohjelmien suunnitteluun sekä toteutukseen ja joiden kanssa kannattaa kartoittaa yhteistyömahdollisuuksia.

EU-viestijöiden yhteystietoja: Euroopan komission Suomen-edustustolle voi osoittaa kyselyitä osoitteeseen comm-rep-hel@ec.europa.eu. Edustuston verkkosivuilta [Etusivu | Suomi \(europa.eu\)](#) löytyvät myös Europe Direct -tiedotuspisteiden yhteystiedot [Tiedotuspisteet | Suomi \(europa.eu\)](#).

Parlamentin Suomen-yhteystoimisto avustaa myös europarlamentaarikoiden kutsumiseksi kirjastojen tilaisuuksiin. Kyselyt voi osoittaa ephelsinki@ep.europa.eu. Parlamentin toimiston verkkosivut: [Pääsivu | Euroopan parlamentti Suomen-toimisto \(europa.eu\)](#).

Ulkoministeriön Eurooppatiedotukseen voi olla yhteydessä europa@formin.fi.

ESIM.

Esimerkkicurkka

Oulun kirjasto toteutti kaksi **Gloaalista lokaaliin** -verkkokeskustelua, joiden teemoina oli Green Dealin toteutuminen paikallisesti Oulussa sekä urapolut EU:ssa. Yhteistyökumppaneina olivat Oulun yliopiston kirjasto ja Pohjois-Pohjanmaan liitto. Verkkokeskusteluissa valitut keskustelijat alustivat aihetta, yleisö osallistui keskusteluun chatin kautta.

Myös **Pietarsaaren kirjasto** toteutti EU-teemaisen tapahtuman **“EU arjessa”**. Siihen yhdistyi keskustelutilaisuuden lisäksi ns. minimessut teemaan liittyen. Messut järjestettiin kirjastossa, ja siellä esiteltiin erilaisia hankkeita ja toimijoita, jotka ovat tiiviisti EU:n kanssa tekemisissä.

Tapahtuman lisäksi Pietarsaaren kirjasto toteutti **EU-tietoutta jakavan sovelluksen, jossa voi syntyä aiheeseen kolmen eri kategorian kautta**: tietoa EU:sta, tietokilpailu ja eri EU:hun liittyvien Twitter-tilien virta, **“EU-juorut”**. **Tietoa EU:sta -osio** sisälsi tietoa päätöksentekoprosesseista, jäsenmaista, EU:n rakenteesta, EU:n hyödyistä ja EU:n tulevaisuudensuunnitelmista. **EU-tietokilpailu** koostui 20 kysymyksestä, joissa osallistuja pääsi testaamaan EU-tietouttaan ja edellisen osion oppeja helpolla ja hausalla tavalla. **“EU-juorut”** vei lukijan sivulle, jossa oli sekä suomalaisten EU-poliitikkojen että eri EU-toimielinten virallisten Twitter-tilien virta. Lukija näki tuoreimmat uutiset EU:sta ja voi perehtyä suoraan eri kanavien kautta jaettavaan tietoon. Fyysisesti sovellus oli kirjastonkävijöiden tutustuttavissa Kansalaistilan kosketusnäyttölaitteilla.

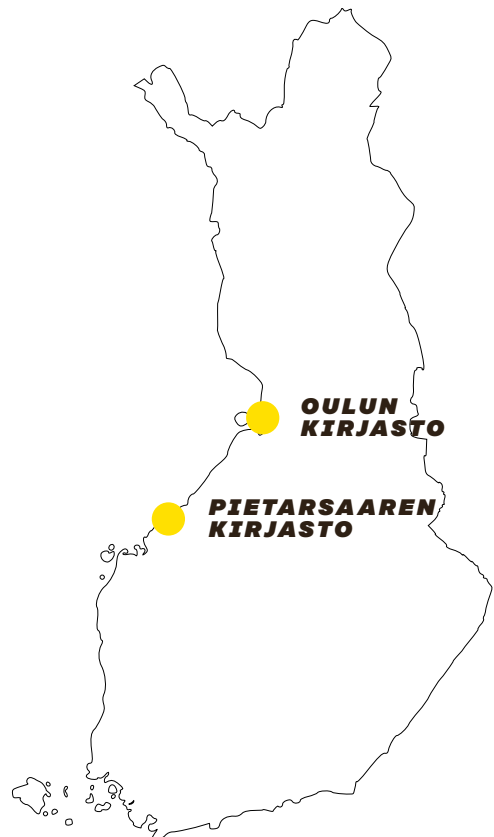
VINK.

Kirjastojen vinkkejä ja kokemuksia

”Aihe on ehkä liian kaukainen kuntalaisille - kiinnostava aiheenvalinta EU:n teemoista on haastavaa. Kyllä helpommin lähestyttäviäkin aiheita löytyy, mutta pitää haravoidsa vaikka opiskelijoilta kiinnostavat teemat.”

Haluatko lisätietoa tapahtumasta ja yksityiskohdista?
Kysy vinkkejä!

- Oulun kirjasto, **Maija Karvosenoja**,
maija.karvosenoja@ouka.fi
- Pietarsaaren kirjasto: **Leif Storbjörk**,
leif.storbjork@jakobstad.fi





Luovat vaikuttamisen menetelmät

MITÄ?

Mitä niissä tehdään?

Luovilla vaikuttamisen menetelmillä tarkoitetaan erilaisten taiteen muotojen hyödyntämistä vaikuttamisessa. Menetelmien tarkoitus on herättää kuntalainen ajattelemaan vaikuttamista uusista näkökulmista, rohkaista mielipiteenilmaisuun ja oman vaikuttamisen tavan löytämiseen. Luovien menetelmien toteuttamisessa kaikki on sallittua! Kirjasto voi esimerkiksi organisoida työpajoja, joissa tarkastellaan valokuvia tai graffiteja poliittisesta perspektiivistä tai järjestää kaupungin lähipubissa poliittisten laulujen musavisan. Erilaisia luovien alojen yhteistyökumppaneita ja taidetyöpajatoiminnan ammattilaisia kannattaa ehdottomasti hyödyntää toteutuksessa. Luovat menetelmät toimivat erityisen hyvin nuorten osallisuuden tukemisessa, ja käytännön toteutus voisi hyvin olla lukio- tai ammattiopiston kanssa yhteistyössä järjestetty pidempi tai lyhyempi kokonaisuus.

MITEN?

Valmistelut

- **Järjestä ideointipalaveri** kirjastosi väen kesken, ja kutsu mukaan mahdollisia yhteistyötahoja, joilla voisi olla hyviä ideoita.
- Kartoita **yhteistyökumppaneita ja taidetyöpajatoiminnan ammattilaisia**
- **Sovi tarkasti roolien ja vastuiden jako** valittujen yhteistyökumppaneiden kanssa
- Valitse **luovan menetelmän muoto ja kohderyhmä** tiiviisti yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa
- Suunnitelkaa **toteutus ja markkinointitavat**

Mitä toteutus vaatii

- Rohkeaa unelmointia ja hieman enemmän työtunteja ideoinnin ja sopivien yhteistyökumppaneiden löytämisen suhteen.
- Hyvin heittäytyvät yhteistyökumppanit ja säännölliset suunnittelutapaamiset
- Kohderyhmän maailmaan uppoutumisen: mikä toimisi juuri toivotulle kohderyhmälle, mikä on heille juuri nyt tärkeää? Miten siihen voisi tuoda vaikuttamisen mukaan?

Tee pienesti

Mahdollista oman näkökulman esiintuominen kirjastossa järjestämällä taidenurkkaus tai poliittinen piirustuskilpailu yhteistyössä koulujen, vanhainkodin tai kolmannen sektorin kanssa.

Tee isommin

Järjestä laajempi työpajakokonaisuus yhteistyössä kuntasi oppilaitoksen kanssa, jossa osallistujat saavat erilaisia kotitehtäviä toteutettavaksi pitkin kurssia. Voit myös suunnitella yhteistyökumppaneiden kanssa kokonaisuuden projektinomaiseksi, jossa osallistujat työstävät yhtä kantaaottavaa taideteosta, performanssia tai musiikkiesitystä läpi kurssin tai työpajasarjan.

ESIM.

Esimerkkicurkka

Turun kirjasto järjesti kevään aikana useita **kansalaisvaikuttamisen työpajoja**, joissa se käytti hyödyksi erilaisia taiteen keinoja, kuten valokuvia. Niiden avulla harjoiteltiin yhteiskunnallisten aiheiden käsittelyä ja mielipiteenilmaisua. Työpajoja veti taiteen ja työpajatoiminnan ammattilaiset ja ne tehtiin yhteistyössä mm. Turun ammatti-instituutin opiskelijoiden kanssa.

Lisäksi Turun kirjasto organiso **Vaikuttava taide -nimisen keskustelutilaisuuden** verkossa. Keskustelemassa oli neljä taiteilijaa: sarjakuvataiteilija Warda Ahmed, muusikko Noah Kin, tutkija-kriitikko Sini Mononen sekä kuvataiteilija ja pitkän linjan graffitiharrastaja Juho Toiskallio. Renaz Ebrahimin moderoimaa keskustelua pystyi seuraamaan Facebookin live-lähetysten kautta. Lopussa oli varattu pieni hetki kuulijoiden kysymyksille.

Tapahtumilla Turun kirjasto halusi tavoittaa henkilöitä tai ryhmiä, jotka syystä tai toisesta ovat jääneet poliittisen päätöksenteon tai yhteiskunnallisen keskustelun marginaaliin.

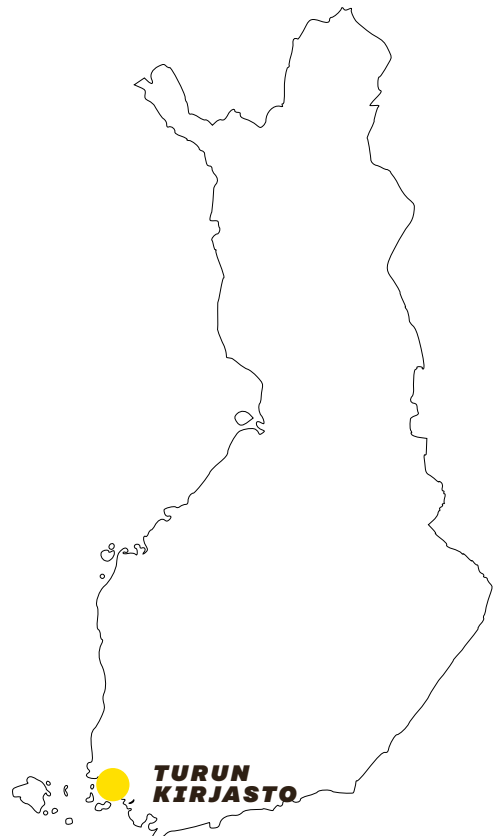
VINK.

Kirjastojen vinkkejä ja kokemuksia

"Pitää ottaa aiemmin yhteyttä yhteistyökumppaneihin, koska yhtäkkiä huomattiin, että oli lukion koeviikko, jonka takia ei kaikki ollut niin helppo löytää osallistujia, mutta onneksi yksi opettaja kuitenkin innostui ryhmänsä kanssa."

Haluatko lisätietoa tapahtumasta ja yksityiskohdista?
Kysy vinkkejä!

- Turun kirjasto: **Ville Sirkkiä**, ville.sirkkia@turku.fi



2.2. Tee kirjaston omin voimin

Pieni poliittinen lukuhaaste

MITÄ?

Mitä niissä tehdään?

Pienen poliittisen lukuhaasteen tavoite on herättää ajatuksia, laajentaa kuntalaisten käsitystä yhteiskunnallisista asioista sekä nostaa esiin erilaisia poliittisia ulottuvuuksia arjesta. Kohderyhmänä ovat kaikki lukemisesta kiinnostuneet. Kirjasto listaa erilaisia politiikkaan ja yhteiskuntaan liittyviä kategorioita ja kannustaa kuntalaisiaan lukemaan näihin kuuluvia kirjoja. Kirjasto voi koota kirja- tai podcast -esimerkkejä kuhunkin kategoriaan sopivaksi ja julkaista näitä viikoittain. Kirjasto kutsuu jakamaan luettuja kirjoja esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai lähettämään valmiin lukulistan tiettyyn määräpäivään mennessä kirjastolle. Lukuhaasteeseen voi liittää myös porkkanan: vaikkapa kaikkien haasteeseen osallistuneiden kesken arvotaan pieni kirjapalkinto.

MITEN?

Valmistelut

- Ideoi kirjahaasteen kategoriat ja kirjavinkit
- Suunnittele osallistumistapa ja haasteen kesto
- Suunnittele ja hanki mahdollinen palkinto
- Suunnittele julkaisukanavat ja tee viestintäsuunnitelma
- Tee kategorialomake ja haasteen mainokset
- Tulosta kirjastoon valmiiksi lomakkeita ja askartele palautelaatikko

Mitä toteutus vaatii

- Työntekijä suunnittelemaan ja toteuttamaan haasteen (työaika riippuu siitä, miten isosti haluaa tehdä)
- Tiedottamista ja markkinointia viikoittain, esimerkiksi viikottaisten kirjavinkkien muodossa
- Vaikka mukana ei olisikaan varsinaisesti yhteistyökumppaneita, haastetta kannattaa mainostaa kohdennetusti esim. lukioille tai kansalaisopistoille

Tee pienesti

Jos haluat toteuttaa haasteen pienesti, hyödynnä suoraan Turun kirjaston tekemiä lomakepohjia (kts. liitteet). Pidä haastetta ja kirjavinkkejä esillä sosiaalisessa mediassa, mutta älä panosta fyysiseen tilaan.

Tee isommin

Jos resursseja ja aikaa löytyy hieman enemmän, mieti juuri omalle kunnallesi ja sen asukkaille räätälöidyt haasteet. Panosta fyysiseen tilaan ja nosta vinkkirjoja sekä tilaan että verkkokirjastoon. Selvitä yhteistyömahdollisuuksia esim. alueen lukion yhteiskuntafilosofian kurssin kanssa tai sovi yhteistyöstä poliittisten vaikuttajien kanssa.

Osallistu kirjaston Pienen poliittiseen lukuhaasteeseen

Pieni poliittinen lukuhaaste kutsuu sukeltamaan kirjallisuuden yhteiskunnallisiin teemoihin. Turun kaupunginkirjaston lukuhaaste tarjoaa laajan kattauksen erilaisia kirjallisuuden genrejä ja aiheita, joiden pohjalta voit rakentaa oman yhteiskunnallisen lukulistasi.

Valitse itseäsi kiinnostavia kirjoja eri kohtiin tai pyydä vinkkejä omasta kirjastostasi. Huomaa myös toiminnalliset bonustehtävät!

Voit osallistua palkintojen arvontaan suorittamalla lukuhaasteesta mitä tahansa neljä kohtaa sekä yhden bonushaasteen. Palkintoina on Saanan ja Olin suunnittelema Bibliotheca-kirjastokassi sekä Turun Flunkein Valtaaja -lautapeli.

Pieni poliittinen lukuhaaste on osa Sitran rahoittamaa hanketta Kirjastoista kansanvallan foorumeita.

OSALLISTUMINEN LUKUHAASTEeseen

- Tulosta itsellesi Pieni poliittinen lukuhaaste
- Palauta lomake yhteystietoinesi Turun pääkirjaston tietosastolle 31.5. mennessä.
- Voit myös lähettää suoritettujen lukuhaasteen kohdat ja yhteystietosi sähköpostitse osoitteeseen: tieto.kaupunginkirjasto@turku.fi
- Arvonnän voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti kesäkuun aikana.
- Yhteystiedot hävitetään palkintojen luovuttamisen jälkeen.

f t in

ESIM.

Esimerkinurkka

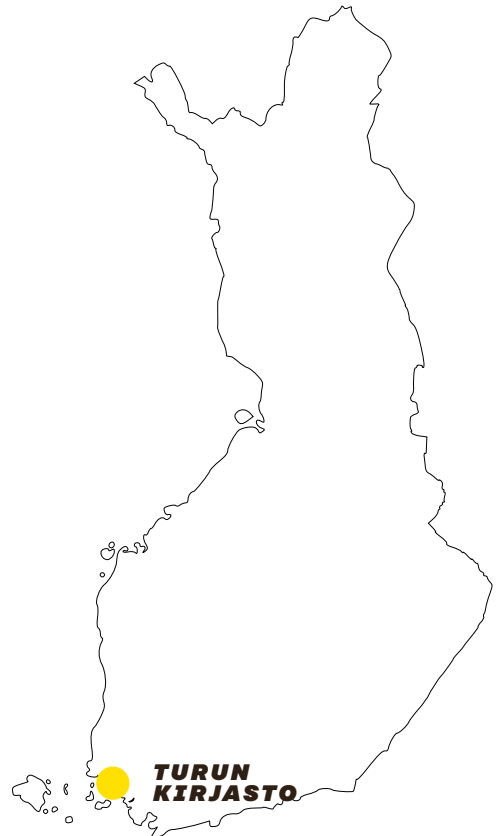
Turun kirjasto toteutti pienen poliittisen lukuhaasteen ja valmisti kattavat materiaalit sitä varten. Linkki Turun lukuhaasteeseen löytyy käsikirjan linkkistasta.

VINK.

Kirjastojen vinkkejä ja kokemuksia

"Kannattaa ideoida mahdollisimman paljon markkinointikanavia. Hankkeesta kannattaa "muistutella" joka viikko. Viikoittaisten vinkkien tekemiseen valmiilla pohjalla menee noin 10min."

"Suunnitteluun voi laittaa työaikaa enemmän tai vähemmän riippuen miten isosti sen haluaa tehdä. Jos käyttää suoraan meidän lomakepohjaamme ja kirjavinkkejä, aikaa ja resursseja menee vain viestintään, palkintojen hankkimiseen ja palautuneiden lomakkeiden keräämiseen."



Haluatko lisätietoa tapahtumasta ja yksityiskohdista?
Kysy vinkkejä!

- Turun kirjasto, **Ville Sirkkiä**, ville.sirkia@turku.fi

OMIN VOIMIN

Pehmoleluvaalit

MITÄ?

Mitä niissä tehdään?

Pehmoleluvaaleissa kirjasto järjestää vaalit, joissa lapset saavat äänestää kirjastolle seuraavan kauden valtuuston ehdolla olevista pehmoleluista. Pehmoleluvaalien tavoite on opettaa vaalien käytäntöjä lapsille ymmärrettävällä tavalla. Samalla kun lapset tutustuvat ehdokkaisiin myös vanhemmat saavat muistutusta vaalikäytännöistä ja meneillään olevista vaaleista. Pehmoleluvaalit voivat olla hyvä järjestää samaan aikaan kunta- tai eduskuntavaalien kanssa. Vaalien kohderyhmänä ovat erityisesti päiväkotikäiset lapset sekä 1-2 -luokkalaiset. Kirjasto voi toteuttaa pehmoleluvaalit itse tai kerätä ehdokkaita lähipäiväkotiryhmiltä. Vaikka vaalit on mahdollista järjestää myös virtuaalisesti kirjaston nettisivuilla, lapsille toteutus toimii kuitenkin parhaiten fyysisesti kirjaston tilassa.

MITEN?

Valmistelut

- Hanki **tarvittava määrä pehmoleluja**. Hyödynnä omat verkostot, kirpputorit tai kierrätyskeskukset, tai osallista lähipäiväkotien lapsia mukaan hankimaan ehdokkaita
- Kirjoita **ehdokkaiden kuvaukset ja vaalilupaukset**
- Valmistele **ehdokasesittelylle ja äänestämisen tila, äänestämisen ohjeet, äänestyskoppi ja -laput**
- Suunnittele tiedottamisen ja markkinoinnin kanavat ja valmisteile ilmoitukset
- Suunnittele **vaalien kesto, äänentulosten julkistamisen tavat**

Mitä toteutus vaatii

- Vaalien koordinaattorin, jolla on käytössään muutamman viikon ajan n. 0,25-0,5 pv suunnitteluun, valmisteluun ja käytännön toteutukseen. Työparia ja kirjaston muuta henkilökuntaa voidaan hyödyntää toteutuksen ideointiin ja ehdokaskuvausten tekoon.
- Pahvia, kynää, äänestyslaatikko, ehdokasesittely- ja äänestystila
- Mainoksia päiväkoteihin ja alaluokille vietäväksi tai lähetettäväksi

Tee pienesti

Voit tehdä pehmoleluvaalit kevyesti järjestämällä vaalit muutamalla ehdokkaalla, kirjaston omissa tiloissa ja käyttämällä vain pieni panos markkinointiin lähipäiväkodeille ja alaluokille. Äänestäminen voi tapahtua itsenäisesti, ilman vaalivalvojaa ja pidemmällä aikavälillä.

Tee isommin

Jos resursseja ja aikaa löytyy hieman enemmän, suunnittele vaalit yhdessä lähipäiväkotien kanssa. Esimerkiksi kukin päiväkoti voi tuoda yhden ehdokkaan ja päiväkodit voivat järjestää esivaalit omista ehdokkaiden kanssa.

Järjestä vaalipäiville vaalivalvontaa ja äänentulosten julkistamista, mukaile mahdollisimman paljon oikeita vaalikäytäntöjä.

ESIM.

Esimerkki- ja vinkkinurkka

Pietarsaaren kirjasto toteutti pehmoleuvaalit toukokuussa 2021. Ehdolle asetettiin kuusi henkilökunnan pehmolelua. Näistä kukin sai nimen, numeron, iskulauseen ja kuvauksen, mikä heille on tärkeintä. Jokaiselle ehdokkaalle tehtiin oma vaalimainos Canva-ohjelmalla. Tietoa vaaleista jaettiin kirjaston sosiaalisessa mediassa sekä kouluille ja päiväkodeille.

Fyysisesti vaalit toteutettiin lasten- ja nuorten osastolla, jossa oli myös äänestyskoppi. Kaikki alle 18-vuotiaat olivat tervetulleita äänestämään. Vaalivat mukailivat oikeita vaaleja: ääni kirjoitettiin äänestyslappuun, joka leimattiin ja pudotettiin vaaliurnaun.

Kolme eniten ääniä saanutta ehdokasta muodostavat "Pehmoneuvoston", joka on jatkossa mukana päättämässä kirjaston tapahtumissa.

Haluatko lisätietoa tapahtumasta ja yksityiskohdista?
Kysy vinkkejä!

- Pietarsaaren kirjasto: **Leif Storbjörk**, leif.storbjork@jakobstad.fi



3. Vinkkejä ja onnistumisen avaimia kirjastoille

Kokeiluhankkeessa mukana olleet kirjastot ovat kokeilleet erilaisia demokratian edistämisen keinoja ja oppineet käytännön tekemisestä valtavasti. Tähän kappaleeseen olemme koonneet keskeiset opit, joita kirjastot halusivat nostaa vinkeiksi muille kirjastoille - asioita, joita he itse olisivat toivoneet kuulleensa ennen kokeiluihin ryhtymistä.

VINKIT ON JAETTU SEURAAVIEN TEEMOJEN ALLE:

- **Mistä lähteä liikkeelle?** Eli mitä keinoja valita ja miten, kun niin paljon voisi tehdä.
- **Luo puitteet ja raamit yhteistyölle.** Uudenlainen tekeminen vaatii rohkeaa yhteistyötä uusien kumppaneiden kanssa, ja tätä yhteistyötä kannattaa fasilitoida alusta alkaen.
- **Madalla kynnyksellä osallistua.** Kohderyhmän määrittämiseen ja tavoittamiseen liittyviä vinkkejä
- **Tuo näkyväksi.** Miten varmistaa, että tilaisuus tai tapahtuma huomataan.
- **Varaudu yllättäviin tilanteisiin.** Aina kaikki ei mene kuten Strömsössä - Miten pitää mieli joustavana muuttuvien tilanteiden keskellä
- **Aina ei tarvitse onnistua!**



3.1. Mistä lähteä liikkeelle?

Kirjaston kesken vauhtiin

Aloittakaa suunnittelu järjestämällä kirjaston väen kesken ideointipalaveri. Käykää siinä tämän käsikirjan keinoja läpi. Miettikää, mikä sopisi teille, minkä verran aikaa on käytettävissä, kuka lähtisi edistämään asiaa ja keitä yhteistyökumppaneita voisitte pyytää mukaan.

Keskittyminen, rajaaminen ja työnjako

Keskittykää edistämään aluksi yhtä tai kahta asiaa. Näin työmäärä pysyy hallittavana, eikä uusi tekemisen tapa kuormita liikaa. Jos teette kirjaston omin voimin,

miettikää keskinäinen työnjako alusta alkaen. Jos olette palkanneet erillisen hanketyöntekijän demokratian keinoja edistämään, on silloinkin hyvä sopia vastuunjaosta ja apukäsistä tarvittaessa. Hanketyöntekijän voimin keinoja voi suunnitella isommin toteutettaviksi.

Muodostakaa pelisäännöt

Miettikää kirjaston kesken, miten vastaatte kiinnostuneille tahoille tavastanne auttaa: miten autatte, miten resursoitte, ja onko jonkinlaisia reunaehtoja (esim. kuinka monta tilaisuutta per puolue kirjasto auttaa järjestämään). Miettikää myös, miten perustelette mahdollisille kysyjille, miksi kirjasto osallistuu tai mahdollistaa poliittista keskustelua.

VTNK.

”Mehän lähdettiin vähän turhan kunnianhimoisesti liikkeelle. Aluksi suunniteltiin pelkästään näitä vaalipaneeleita, ja päädyttiin tekemään vaikka mitä erilaista. Suositellaan kyllä keskittymään yhteen tai kahteen tapahtumaan tai keinoon, ettei ala viedä liikaa aikaa muusta työstä.”



3.2. Luo puitteet ja raamit yhteistyölle

Ideoikaa ja kontaktoikaa erilaisia yhteistyökumppaneita

Yhteistyökumppaneita kannattaa pohtia rohkeasti “laatikon ulkopuolelta”. Miettikää valitsemanne teeman kannalta keskeisiä tahoja. Vieressä on poimittu esimerkkejä erilaisista yhteistyökumppaneista, joiden kanssa kirjastot toimivat kokeiluissaan. Yhteistyökumppaneiden kartoittamiseen, kontaktoimiseen ja yhteistyöstä sopimiseen on hyvä varata kunnolla aikaa. Yhteistyökumppaneiden löytämiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi kannattaa hyödyntää myös kunnan lautakuntia ja valtuustoja.

Yhteistyön fasilitointi ja työnjako

Yhteistyökumppaneiden mukaan ottaminen aikaisessa vaiheessa auttaa tapahtuman kohdentamisessa ja suunnittelussa. Fasilitoikaa yhteistyötä selkeästi alusta lähtien. Mikä on kirjaston vastuulla, mitä yhteistyökumppaneilta odotetaan? Miten mahdolliset kustannukset jakautuvat? Mitä vähemmän kirjastolla on resursseja käytössään, sitä tarkemmin yhteistyön pelisäännöt kannattaa määrittää.

Järjestäkää yhteistyökumppaneiden kanssa suunnittelupalavereja säännöllisesti, esimerkiksi yhden tai kahden viikon välein. Näin ihmiset tulevat tutuiksi toisilleen, ja yhteistyö luontevoituu kerta kerralta. Jakakaa rohkeasti vastuuta myös yhteistyökumppaneiden kesken, kirjaston ei tarvitse tehdä yksin kaikkea!

MUUN MUASSA NÄIDEN YHTEISTYÖTAHOJEN KANSSA KIRJASTOT TOTEUTTIVAT KOKEILUJA

- Lähikunnan kirjastot
- Kunnan muut toimijat (mm. viestintä, kulttuuritoimi, kaupunginkanslia, päättäjät)
- kunnan aktiiviset yhdistykset
- Suomen valokuvataiteen museo
- Lähikoulut ja ammattiopistot
- Lähipubi
- Turun ammatti-instituutti
- Pohjois-Pohjanmaan liitto
- Suomen Nuorisovaltustojen liitto - Nuva ry & Osallisuuden Osaamiskeskus
- Nuorten politiikkakoulu
- Lukiolaisten liitto ry.
- Inarin viestintäpaja
- Sosiaalisen median vaikuttaja Emmi Nuorgam
- Imatran Palveluyhdistys ry
- Immalan Loiste, Eksoten senioriasumisen yksikkö
- Paikallismediat

3.3. Madalla kynnystä osallistua

Demokratian keinoja edistäessä keskeistä on kuntalaisten tavoittaminen.

Kohderyhmän valinta

Keitä haluaisitte aktivoida? Onko kunnassanne jokin kohderyhmä jäänyt viime aikoina paitsioon? Keskustelkaa kohderyhmästä yhdessä yhteistyökumppanien kanssa. Esimerkiksi opettajat ja nuoret itse osaavat kertoa tarkemmin oppilasryhmästään sekä siitä, millainen lähestyminen voisi toimia juuri heille.

Kohderyhmän tarpeiden ymmärtäminen & "etsivä" kirjastotyö

Mikä kohderyhmäanne kiinnostaa? Jalkautkaa sinne, missä kohderyhmän edustajia

kunnassanne liikkuu (vrt. etsivä nuorisotyö). Kyselkää haastatellen tai kyselyiden avulla, minkälaiset kysymykset heitä juuri nyt pohdituttavat ja mitä haasteita kuntalaiset kokevat vaikuttamisessa. Voitte myös esittää erilaisia tapahtumaideoita ja kysyä, kiinnostaisiko kohderyhmäläisiä osallistua, ja miksi/miksi ei.

Tapahtumien räätälöinti kohderyhmän tarpeisiin

Suunnittele demokratian edistämisen keinoja keräämäsi ymmärryksen pohjalta. Jos mahdollista, voit ottaa kohderyhmän edustajia mukaan tilaisuuden suunnitteluun! Hyvä tapa voi myös olla toteuttaa itse tapahtuma kirjaston ulkopuolella. Etätapahtumat voivat myös madaltaa kynnystä osallistua, eikä striimaamiseen tarvita maksullisia ohjelmia.

VINK.

"Pitää olla isompaa ajattelua - pitää olla rohkea ja jalkautua - lähteä kirjastosta ulos useammin."

3.4. Tuo näkyväksi

Kaikki kokeiluja tehneet kirjastot yllätyivät markkinointiin kuluneesta työmäärästä.

Markkinointi- ja viestintäsuunnitelma

Tehkää kattava markkinointi- ja viestintäsuunnitelma. Miettikää, mitkä paikat ovat kunnassanne keskeisiä, missä kohderyhmänne edustajia liikkuu. Voiko näihin paikkoihin tuoda hankettanne näkyväksi? Miten hyödynnätte yhteistyökumppaneiden verkostoja, entä sosiaalista mediaa? Saisitteko mukaan kohderyhmäanne kiinnostavan

vaikuttajan, joka voisi viedä viestiä eteenpäin? Miten paikallisen lehdistön saisi kiinnostumaan tai lähtemään mukaan yhteistyökumppaniksi? Kuka tekee mainokset, kuka hoitaa virallisemmat tiedotteet?

Eri kanavien hyödyntäminen

Kokeilkaa rohkeasti eri kanavia eri kohderyhmille! Senioreille palvelutalojen tai markettien yhteydessä oleva markkinointi ilmoitustauluilla tavoittaa varmemmin, kun taas nuoret viihtyvät somen äärellä, esim. Instagramissa tai Tiktokissa.

Fyysinen tila

Tuokaa demokratian edistämisen keinoja näkyväksi kirjastossa varaamalla sille oma piste, jossa on kootusti tietoa tulevista tapahtumista ja hankkeesta. Tila voi toimia myös tapahtumien järjestämisen areenana. Poistukaa välillä kirjastosta ja markkinoikaa hankettanne tai tapahtumaanne siellä, missä ihmiset liikkuvat.

VINK.

"Pitää selvittää paikalliset erikoisuudet ja yhteistyökuviot: missä ihmiset liikkuu ja mistä voi oikeasti ne tavoittaa."

3.5. Varaudu yllättäviin tilanteisiin

Uutta tehdessä kaikki ei todellakaan mene aina kuin Strömsössä! Aikataulut venyvät, vaalit siirtyvät, yhteistyökumppanit peruvat tai eivät vastaa sähköposteihin, kohderyhmä ei innostukaan, korona muuttaa tapahtumat etätapahtumiksi tai hanketyöntekijät sairastuvat. Ei kuitenkaan kannata lannistua! Yllättävät käännteet kuuluvat asiaan, ja niistä voidaan kunnialla selvitä.

VINK.

”Mä olin kyllä vähän röyhkeäkin siinä, miten sinnikkäästi haalin niitä yhteistyökumppaneita ja laitoin jalkaa eri ovien väliin. Se kyllä kannatti!”

Muista nämä yllättävien tilanteiden äärellä:

- Ole valmis miettimään vaihtoehtoisia toteutustapoja
- Käänny kollegoiden puoleen, pyydä apua ja vinkkejä
- Ole joustava ja luova
- Älä lannistu, ja muista että työ ei valu hukkaan - oppimista on tapahtunut joka tapauksessa
- Välillä uuden tekeminen aiheuttaa vastustusta, mutta toteuduttuaan moni onkin todella tyytyväinen siihen, mitä saatiin aikaan!

3.6. Aina ei tarvitse onnistua!

Esimerkki hyvin opitusta kokeilusta

Turun kirjasto kokeili rohkeasti pormestari ehdokkaiden kirjavinkkien jakamista sosiaalisen median kanavissaan. Toteutus oli lopulta turhan jäykkä, eikä herättänyt kiinnostusta Turun kaupungin somekanavien seuraajissa. Kirjasto sai kuitenkin arvokkaita oppeja tulevaisuuden varalle.

VINK.

”Siitä tuli vähän pompöösi ja jäykkä eikä se lähtenyt lentoon somessa. Olisi toivottu keskustelua ja palautetta, mutta ei ne herättäneet ollenkaan keskustelua.”

Keskeiset opit olivat:

- Viestinnän tyyli oli hieman liian kankea ja poliittikapainotteinen. Jatkossa tulisi löytää paremmin kuntalaisia puhutteleva kulma pormestari ehdokkaiden esittelyyn. Seuraavalla kerralla voisi kerätä kohderyhmältä taustaymmärrystä suunnittelun tueksi.
- Kuvien olisi hyvä olla valitun kanavan tyyliin paremmin istuvia, hieman rennompia kuin mitä ne nyt olivat.

Kokeilu osoittaa esimerkillisesti, että jokaisesta tehdystä kokeilusta voidaan ja tulisikin oppia, epäonnistumiset eivät haittaa uutta opetellessa!

4. Loppusanat: Näillä eväillä ideoita ja intoa kirjastojen demokratiatyöhön

Kirjastoissa vuosina 2020–21 tehdyt kokeilut ja niissä kehitetyt kohtaamisen konseptit osoittivat käytännössä, että uudenslaisille osallistumisen ja keskustelun muodoille on tarvetta niin kansalaisten kuin päättäjienkin näkökulmasta. Kirjastoammattilaisille konseptit antavat uusia ideoita ja malleja toteuttaa kirjastojen lakisäateistä tehtävää aktiivisen kansalaisuuden ja demokratian edistäjänä.

Vuonna 2018 julkistetussa Sitran tekemässä [Kansanvallan peruskorjaus-työpaperissa \(2018\)](#) ehdotettiin, että kirjastoista tehtäisiin keskustelevan demokratian kohtaamispaikkoja ja niille varataan erillinen määräraha. Työpaperissa kirjastot nähtiin luontevina paikkoina edistää kohtaamisia sekä nostaa kirjastojen merkitystä demokratian edistäjinä suomalaisessa yhteiskunnassa. Työpaperissa kiinnostavaksi nähtiin myös se, miten eri tavoin yhteiskunnallista keskustelua voidaan käydä kirjastoissa. Sitten tämän tyyppisistä tilaisuuksista on saatu hyviä kokemuksia muun muassa vuoden 2019 hallitusohjelman kirjastokiertueella.

Tämän vuoksi Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hankkeessa haluttiin kokeilla, miten kirjastopalveluiden yhteyteen voitaisiin rakentaa fyysinen ja virtuaalinen kohtaamispaikka, jossa yhdistyisivät paikallinen, alueellinen, kansallinen ja EU-taso, ja miten päätöksenteko voitaisiin tuoda lähemmäs ihmisiä.

Hankkeen kokeilut sopivat myös vastikään uudistetun kirjastolain henkeen. Lain tavoitteita ovat mm. aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja sananvapauden edistäminen. Lisäksi laissa yleisen kirjaston tehtä-

viksi mainitaan muiden tehtävien ohella yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäminen. Mukana kokeiluissa olivat Oulun, Turun, Pietarsaaren, Imatran, Inarin ja Mäntyharjun kirjastot. Kokeilujen tavoitteena on ollut tehdä kirjastoista kaikille suomalaisille tuttuja ja luontevia kansanvallan foorumeita.

Tavoitteena moninkertaistaa kirjastojen tekemän demokratiatyön määrä

Aluehallintoviraston kirjastotoimi jatkaa Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hankkokonaisuuden työn tuloksien levittämistä ja kehittämistä. AVI myös vastaa hankkeen jatkoksi avattavan ylimääräisen valtionavustuksen myöntämisestä kirjastojen demokratiatyöhön. Tämä uusi avustusmuoto syventää kirjastojen jo tekemää kirjastolain mukaista demokratiatyötä sekä mahdollistaa uusien näkökulmien esiintuonnin. [Eduskunta päätti joulukuussa 2020 miljoonan euron määräraha kirjastojen demokratiatyön edistämiseen](#) vuodelle 2021.

Yksi aluehallintovirastojen kirjasto-toimen keskeisistä tehtävistä on jakaa valtioavustuksia, ja avustuskäytäntöjä on kehitetty viime vuosien aikana. Syksyn 2021 hakukierroksella testataan ensimmäistä kertaa kiihdyttämö-tilaisuuksia, joissa hakijat pääsevät yhdessä kehittämään ja jalostamaan avustushaun ideoita. Aluehallintoviraston tavoitteena on moninkertaistaa demokratiaa edistävän toiminnan määrää kirjastoissa.

Tämä selvitys on kaikkien kirjastojen ja kirjastoammattilaisten vapaasti hyödynnettävissä. Käsikirjasta löydät esimerkiksi ohjeet siihen, kuinka toimia, jos haluat järjestää EU-aiheisen keskustelutilaisuuden yhteistyössä EU-toimijoiden kanssa. Käsikirja rohkaisee myös yhteistyöhön paikallisten ja alueellisten kumppaneiden kanssa fyysisten tai virtuaalisten tilaisuuksien järjestämisessä.

Tämän käsikirjan ja ylimääräisen valtionavustushaun lisäksi hyvää pohjaa kirjastojen demokratiatyölle ovat luoneet jo aiemmin muun muassa Yleisten kirjastojen neuvosto, Kirjastoseura ja muut kirjastoa tukevat tahot. Yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa alan ammattilaiseksi opiskelevat ovat päässeet hankkeen myötä pohtimaan kirjastojen demokratiatyötä.

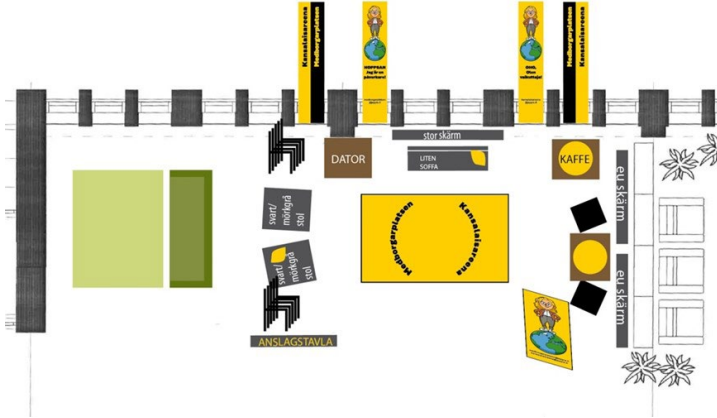
Aluehallintoviraston kirjastotoimen aktiivisen koulutustoiminnan myötä on ollut

mahdollisuus pohtia kirjastojen roolia yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäjinä. Kansainvälistä näkökulmaa on puolestaan haettu AVI:n johdolla erityisesti pohjoismaisten kirjastojen kanssa. Nämä kaikki tulevat entisestään vahvistumaan edistettäessä Suomen asemaa uudistumiskykyisenä demokratian mallimaana.

Myös opetus- ja kulttuuriministeriössä nähdään tärkeänä, että Sitran toteuttama hanke ja sen myötä kirjastoille saatu lisärahoitus tekevät kirjastojen demokratiatyöstä entistä monipuolisempaa ja kansalaisille entistä konkreettisempaa. Ministeriö kannustaakin kaikkia kirjastoja aktiivisesti kokeilemaan ja ottamaan käyttöön omaan toimintaympäristöönsä parhaiten sopivia työkaluja ja jalostamaan niitä tarpeen mukaan myös eteenpäin.



Liite 1. Pietarsaaren kirjaston Medborgarsplatsen eli kansalaisareena.



Esimerkki: Pietarsaaren kirjasto toteutti hankkeelle fyysisen pisteen “Medborgarsplatsenin” eli kansalaisareenan, joka toimi huomion herättäjänä kirjastossa kävijöille, markkinointikanavana eri tapahtumiin liittyen sekä tapahtumien järjestämisen areenana. Pisteellä oli hanketta varten suunniteltuja roll-outeja teemalla “Hoppsan, jag är en påverkare”. Visuaalisen ilmeen suunnitteluun käytettiin ulkopuolista graafikkoa.



Liite 2. Mäntyharjun kirjaston laatimat eettiset pelisäännöt nuorten ja päättäjien kohtaamisiin.

Tausta: Nuorisobarometrin (2019) mukaan nuorista 79% äänestää, ostopäätöksillä vaikuttaa 77% ja poliittisista asioista keskustelemalla vaikuttaa vain 37%. Usko ostopäätöksillä vaikuttamisen voimaan on lisääntynyt. Myös mielenosoituksiin ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan poliittiseen keskusteluun osallistuminen on vahvistunut politiikasta kiinnostuneiden nuorten parissa.

Etelä-Savolaisista kirjastoista kansanvallan areenoita -hanke on osa Eduskunnan puhemiehistön käynnistämää kehittämistyötä, jonka tavoitteena on lisätä kirjastojen roolia kansalaisten ja poliitikkojen/vaikuttajien kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa.

Kehittämistoimintaa johtaa Sitra, joka on valinnut kuusi suomalaista kirjastoa innovoimaan uusia käytäntöjä. Mäntyharjun kirjasto kehittää etäyhteyksien ja sosiaalisen median hyödyntämistä nuorten ja poliitikkojen kohtaamisessa. Muut kaupungin/kunnankirjastot ovat Oulu, Turku, Imatra, Pietarsaari ja Inari.

Tavoitteet: Projektin tavoitteena on kokeilla konkreettisia etäneuvottelukohtraamisia ja sosiaalisen median vuoropuhelua mäntyharjulaisten nuorten ja poliitikkojen välillä. Käytännössä nuoria valmennetaan ennen kohtaamisia tunnistamaan merkityksellisiä asioita, joihin kannattaa pyrkiä vaikuttamaan. Keskusteluun tulevista teemoista informoidaan poliitikkoja/vaikuttajia etukäteen.

Pelisäännöt: Kohtaamisen tarkoituksena ei ole saada nuoria kannattamaan tiettyä puoluetta, vaan tarkoituksena on kannustaa nuoria vaikuttamaan, aktivoida heitä poliittisiin keskusteluihin sekä rohkaista käyttämään monipuolisesti erilaisia vaikuttamiskanavia.

Valmennamme nuoria käyttämään kohtaamisissa rakentavan keskustelun pelisääntöjä (Sitra 2017).

1. Kuuntele toisia, älä keskeytä tai käynnistä sivukeskusteluja.
2. Osallistu yhteiseen keskusteluun ja käytä kunnioittavaa kieltä.
3. Kerro omasta tarinasta, kokemuksesta ja omista ajatuksistasi.
4. Keskustele yhdestä asiasta kerrallaan. Kysy jos et ihan ymmärrä.
5. Ole läsnä ja kunnioita toisia sekä keskustelun luottamuksellisuutta.
6. Pohdi rauhassa ja kokoa asioita. Anna tilaa keskeneräisyydelle.

Kohtaamisissa poliitikoilla on erityisiä vastuita.

7. Nuoret arvostavat, että poliitikot selvittävät, mitä nuoret ajattelevat ja mitä he pitävät tärkeänä.
8. Nuorten nostaman aiheen konkreettinen käsittely vuoropuhelutyypisest nostaa kohtaamisen arvoa
9. Nuoria kiinnostavat poliitikkojen omat tarinat, joihin he voivat eläytyä ja peilata omaa tilannettaan.
10. Keskustelun etäännyttämiseksi voi ehdottaa nuorille jotain kirjaa, joka on tehnyt suuren vaikutuksen
11. Keskustelua kannattaa lopuksi koota esimerkiksi Mitä keskustelusta opittiin? Mitä oivallettiin?

SITRA

SITRAN SELVITYKSIÄ 188

Sitran selvityksiä -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

ISBN 978-952-347-228-0 (PDF) www.sitra.fi


SITRA.FI

Itämerenkatu 11–13

PL 160

00181 Helsinki

P. 0294 618 991

 @SitraFund